

Slniečko

ČÍSLO 2

ROČNÍK II (XXIV)

OKTÓBER 1969

CENA 3 KČS

Lubomír Feldek

O ROZPRÁVKOVEJ NITI

Žil u nás v Rozprávkove krajčírsky majster pán Šimon Nitka a ten mal nového učňa. Nový učeň sa volal Benjamín. Nuž a tomuto novému učňovi pán Nitka každé ráno hovorieval:

„Mám v skrini klbko a to klbko je vzácné, pretože je to klb-

ko rozprávkovej nite. Použijem ho, až raz budem šíť rozprávkové šaty. Dovtedy nech sa nikto neopováži z tej nite brat!"

A učený Benjamín sa veru nikdy neopovážil z tej nite zobrať ani kúsok, pretože pán Nitka bol veľmi prísny človek a učený Benjamín sa ho bál.

Ked' je však chlapec chlapcom, tak je tým chlapcom aj vtedy, ked' je krajčírskym učňom. A keď príde jeseň, šarkaní čas, tak aj chlapec, ktorý je krajčírskym učňom, zatúži vypustiť si šarkana. Iste je vám jasné, že táto túžba bola u Benjamína silnejšia ako strach, ktorý mal z pána Nitku. A tak raz v sobotu, keď pán Nitka, ako obyčajne, odišiel hned popoludní do hostinca na pivo a každý v dome vedel, že z toho jedného piva bude desať piv a pán Nitka sa vráti domov až neskoro večer, využil Benjamín majstrovu neprítomnosť a vypožičal si zo skrine klbko rozprávkovej nite. Vypožičal si ho, uviazal naň šarkana a o chvíľu už bol so šarkanom na lúke.

Ach, mali ste vidieť tú slávu, keď sa Benjamínov šarkan vzniesol do výšky! Ako nič dal zbohom šarkanom všetkých ostatných chlapcov a stal sa z neho šarkanček, potom šarkaníček a potom už len malá čierna bodka, putujúca po nebi. Skôr ako sa Benjamín nazdal, zmizla i tá malá čierna bodka za obzorom a Benjamín stál prekvapený uprostred lúky a cítil, ako mu to trhá malíčkom. Na malíčku mal totiž omotaný druhý koniec rozprávkovej nite pána Nitku. A stál Benjamín uprostred tej lúky celkom sám, pretože ostatní chlapci, keď videli, ako vysoko vzlietol Benjamínov šarkan, stratili chuť púštať šarkany a pobrali sa domov.

Samému sa už ani Benjamínovi na lúke príliš nepáčilo, rozhodol sa, že nič zase namotá, šarkana z neba stiahne a tiež sa poberie domov. Ako sa rozhodol, tak aj chcel urobiť. Za-

čal nič zase namotávať. Lenže — viete, ako to býva. Keď sa nič popúšta, letí šarkan a chlapec môže stáť. Ale keď sa nič namotáva, šarkan nemá vôlu sa vrátiť a namotávajúci chlapec musí ísť za ním. Namotával Benjamín nič, namotával, a ani sa nenazdal, a bol ďaleko za Rozprávkovom. A bol už súmrak a na nebi sa zjavila večernica.

„Benjamín!“ oslovila večernica Benjamína. „Nezdá sa ti, že by si sa už mal vrátiť?“

„Mal by som sa vrátiť, veru mal,“ odpovedal Benjamín večernici. „Ale ako sa môžem vrátiť bez nite? Musím ju predsa namotat!“

„Hm,“ povedala večernica. „A čo keby si ju nemotalo celú? Čo keby si jej namotal i ba polovicu a druhú polovicu by si nechal uletieť so šarkanom?“

A večernica vyslala dva lúče a nič sa ocitla zrazu v tých dvoch lúčoch ako v nožničkách. A večernica sa opýtala:

„Mám?“

„Nie!“ zvolal Benjamín. „Nemáš! Si, večernica, veľmi láskavá, že mi chceš pomôcť, ale týmto by si mi veru nepomohla! Pán Nitka má dobrú pamäť, pamätá si, koľko nite bolo na klbku! A bojím sa i pomyslieť, čo by so mnou spravil, keby zistil, že polovica z klbka chýba!“

„Tak ti aspoň zahrám do kroku, aby sa ti veselšie namotávalo!“ povedala večernica.

A začala svojimi lúčmi poťahovať po niti, ako keby tie lúče neboli lúče, ale sláčik, a tá nič ako keby nebola nič, ale husľová struna. Benjamín raz počul v rozhlase o slávnom huslistovi, ktorý sa volal Paganini. Tento slávny huslista Paganini hral na jednom koncerte tak náruživo, že mu popraskali všetky struny okrem jednej. Všetci ľudia si už mysleli, že je po konci, ale slávny huslista Paganini neprestal hrať a hral ďalej na tej jednej strune a hral na nej tak krásne, ako keby hral na

MARIÁNOVA TAŠKA

Jozef Pavlovič

Sekera — motyka — fľaška — lievik,
Marián má v taške chlievik,
sekera — motyka — fľaška — zvon,
chlievik nechce von.

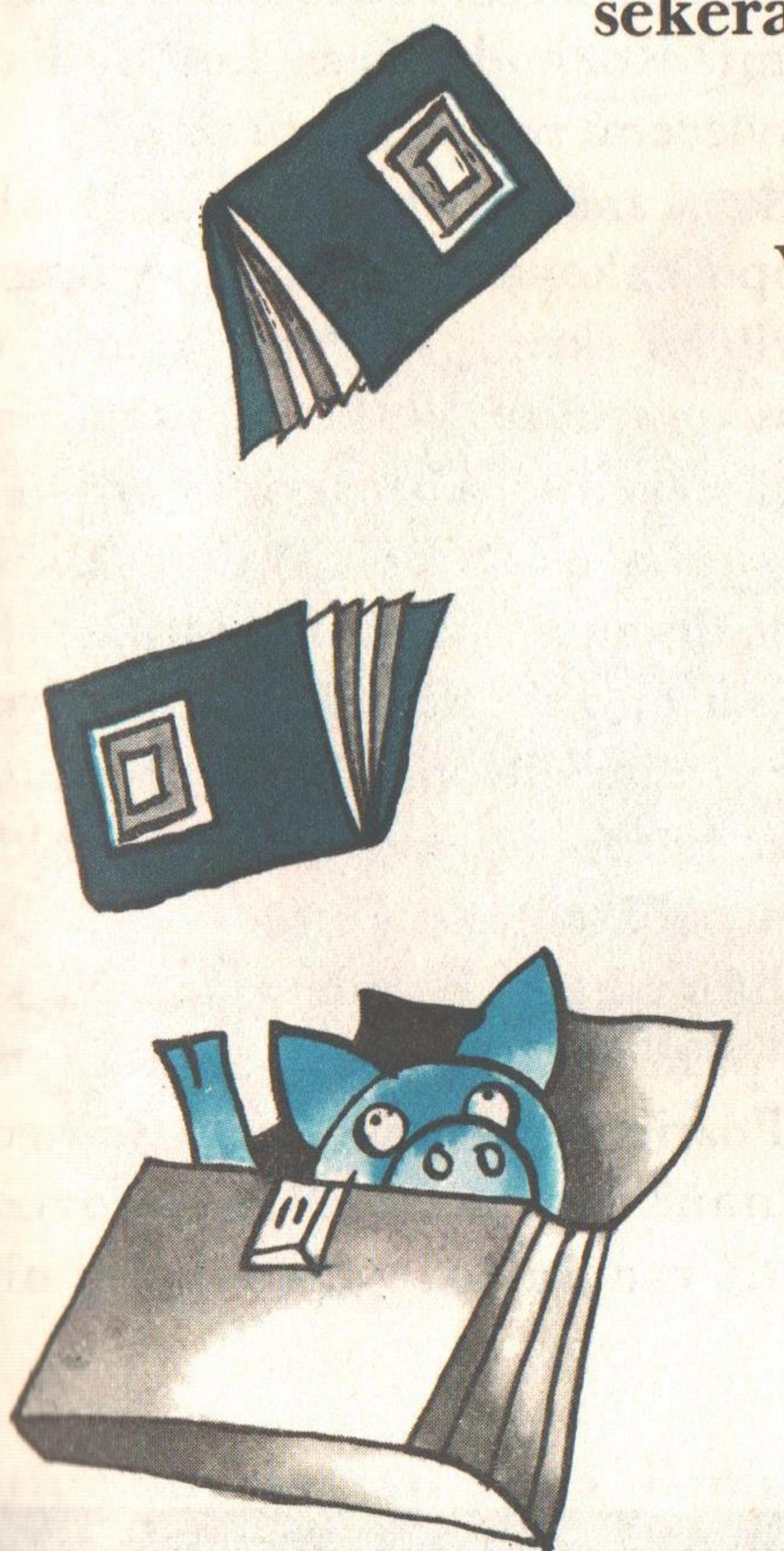
Vzdychá, plače a narieka
učebnica ktorási,
že má boky samé flaky
od domácej klobásy.

Zemepis o pomoc volá,
dovolat sa nie a nie,
práve z neho vyšlo prvé
šalátové vydanie.

Z červeného peračníka
Marián má kladivo,
farba z neho odskákala,
vyzerá skôr na sivo.

Naposledy kýchla taška,
spomenula paroma,
lebo je v nej veľmi ťažká
prezuvková aróma.

Sekera — motyka — fľaška — lievik,
Marián má v taške chlievik,
sekera — motyka — fľaška — zvon,
chlievik nechce von.

všetkých štyroch, ba možno ešte krajšie. To počul Benjamín v rozhlase. No teraz, keď počúval, ako krásne znie tá jeho nit, na ktorej vyhrala večernica, pomyslel si, že ani keby slávny huslista Paganini hral na tej jednej strune neviemako krásne, nemohla to byť krajšia hudba, ako počuje on, Benjamín, teraz. Ibaže slávnemu huslistovi Paganini mu Benjamín trošku krividil. Pretože keď slávny huslista Paganini hral na tej jednej strune, tak na nej hral iba jedným sláčikom. A na Benjamínej rozprávkovej niti vyhralo tisíce sláčikov, pretože po večernici vyšlo ešte tisíce a tisíce hviezd a všetky hviezdy, ako je vám známe, chcú robiť to isté, čo robí večernica. Nuž keď hviezdy videli, že večernica vyhráva na niti, spustili z neba svoje lúče ako sláčiky a vyhrali tiež.

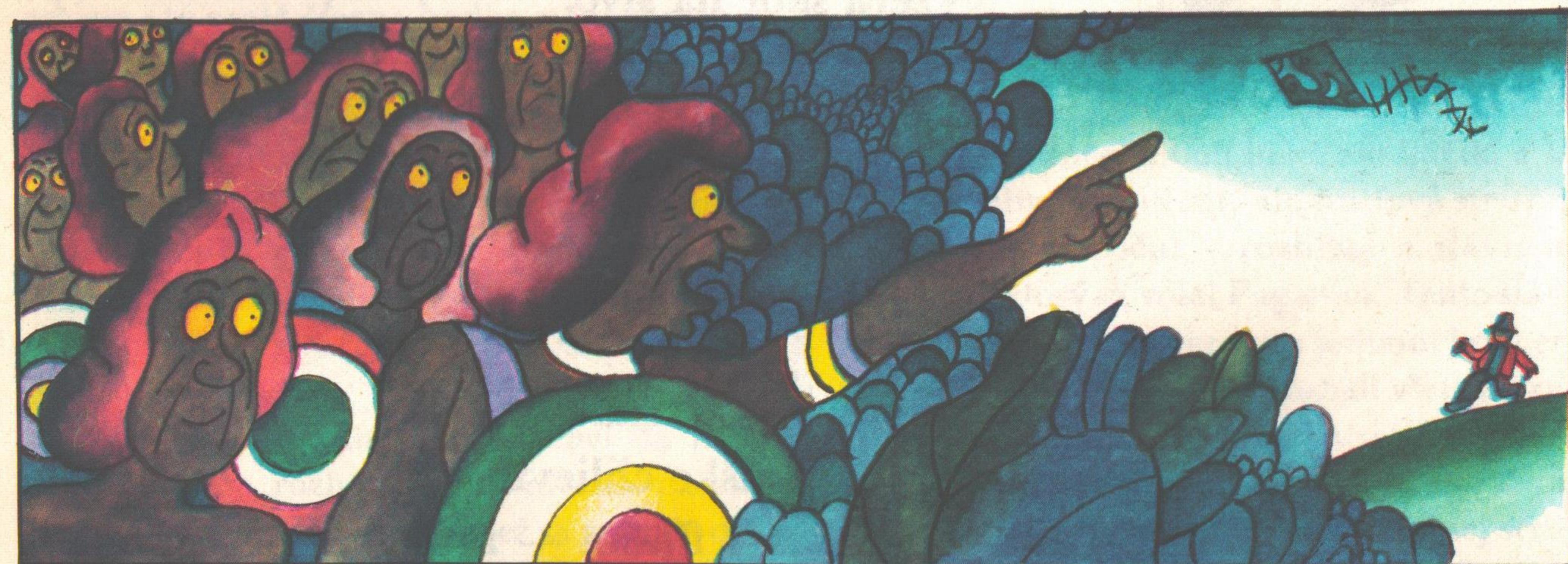
Práve v tom čase sa krajčírsky majster pán Šimon Nitka vracal z hostinca, od svojho piva, ktoré sa naozaj zmenilo na desať piv. Vracal sa nočnou ulicou, a ako sa tak vracal, mumlal si popod nos:

„Ach, ako mi je po tých desiatich pivách dobre na duši! Ako keby mi vybral niekto z uší vatu a ako keby som počul, čo obyčajne

nepočujem! Napríklad vzduch! Zdá sa mi, že vzduch je plný rozprávkovej hudby! Patrilo by sa, aby som teraz, keď mám takú rozprávkovú náladu, že počujem rozprávkovú hudbu, ušil tie rozprávkové šaty, na ktoré sa už toľ'ke roky chystám! Šaty zo samých ružových lupienkov, ozdobené kvapkami rosy? Alebo šaty zo samých kvapiek rosy, ozdobené ružovými lupienkami? Rozhodnem sa, keď budem mať v ihle navlečenú rozprávkovú nit!“

A pán Nitka si začal poskakovať ako malý chlapec a doposkakoval až domov. A doma hned' zamieril ku skrini, kde mal odložené klbko rozprávkovej nite. Veľké bolo sklamanie pána Nitku, keď klbko v skrini nenašiel! Hned' začal zháňať učña Benjamína. A keď zistil, že nie je doma ani učenec Benjamín, začal pán Nitka hromžiť a hromžiť tak, že z ružových kríkov v záhrade opadávali ružové lupienky, a rosa, ktorá padala z neba, sa zľakla a začala sa vracať naspať do výšky.

A my necháme hromžiaceho pána Nitku hromžiacim pánom Nitkom a pozrieme sa, viete kam? Pozrieme sa na ostrov Borneo! Prečo práve naň? Nuž preto! Nad ostrovom Borneo sa totiž vznášal na rozprávkovej niti

pripútaný šarkan učña Benjamína. Celý ostrov Borneo bol na nohách. Ako by aj nie! Ved v prorockých knihách ostrova Borneo stálo napísané:

Jedného dňa sa nad ostrovom Borneo zjaví šarkan, a ak ho nejaký udatný mládenec nepremôže, priniesie obyvateľom ostrova Borneo hrozné neštastie.

Nuž a keď obyvatelia ostrova Borneo uzreli na oblohe Benjamínovho šarkana, spomenuli si na to, čo stalo v prorockých knihách, a vi-

deli, že veru prorocké knihy neklamali. Udatného mládenca, ktorý by vedel vysoko sa vznášajúceho šarkana premôcť, medzi obyvateľmi ostrova Borneo nebolo, nuž aký čud, že sa obávali toho najhoršieho. Opustili svoje domovy, poukrývali sa v hlbokých lesoch a odťaľ pozorovali šarkana na oblohe a čakali, aké hrozné neštastie to bude, čo im prináša.

Vráťme sa však aj k nášmu Benjamínovi. Odkedy sme ho opustili, preputoval nás Benjamín skoro celý svet. A kadiaľ kráčal, tadiaľ namotával. V noci mu vždy na rozprávkovej niti vyhrala večernica s hviezdami, vo dne

slniečko. A keď kráčal nás Benjamín cez Taliensko, vstal na jeho počesť na chvíľu z hrobu aj sám slávny huslista Paganini a zahral mu na rozprávkovej niti tiež. Nakoniec prišiel nás Benjamín až na ostrov Borneo. Zmotal posledný kus nite a šarkan sa zniesol z oblohy k jeho nohám.

Lahko sa dovtípite, čo bolo ďalej. Obyvatelia ostrova Borneo povybiehali z lesov a tri dni a tri noci ďakovali udatnému mládencovi Benjamínovi, že premohol šarkana a tak ich zachránil pred hrozným neštastím. A po troch dňoch a troch nociach ďakovania dali sa obyvatelia ostrova Borneo do hotovania a hotovali udatnému mládencovi Benjamínovi svadbu s kráľovskou dcérou.

Či sa majster Nitka o tej svadbe dozvedel? Nuž — akožeby sa nedozvedel. Veď dostal balík a v ňom list takéhoto znenia:

Milý pán majster!

Ponajprv si vás aj pani majstrovú čo najsrdiečnejšie pozdravujem! Po druhé vás prosím, aby ste sa na mňa nehnevali, že som si od vás vypožičal klbko rozprávkovej nite, ktoré pripojene vraciam. Pomocou tohto klbka domohol som sa veľkého šťastia — zákratko budem mať svadbu s dcérou kráľa ostrova Borneo. A preto — po tretie — sa na vás obraciam s veľkou prosbou: Či by ste mojej nastávajúcej neusili rozprávkové svadobné šaty. Na vašu skorú odpoved' sa teší váš bývalý učen

Benjamín
Ostrov Borneo

Prečítal si pán Šimon Nitka list, odložil klbko rozprávkovej nite do skrine, a že bola práve sobota — šiel na pivo. Z piva sa stalo desať pív, zo dňa sa stala noc a pán Nitka si vykračoval nočnou ulicou a mrmal si popod nos:

„Tak! Desať pív som už vypil a teraz mi bude po nich dobre na duši! Teraz mi bude zase, ako keby mi niekto vybral z uší vatu a ja budem počuť rozprávkovú hudbu. A len čo ju začujem, príde domov, navlečiem do ihly rozprávkovú niť a ušijem pre nevestu svojho učña Benjamína rozprávkové svadobné šaty!“

Lenže — ako ináč — pán Šimon Nitka nijakú rozprávkovú hudbu nezačul. Ako ju mal začuť, keď klbko rozprávkovej nite ležalo v skriňi? Nemala na čom večernica a ostatné hviezdy vyhľadávali.

„Nič to,“ povedal si pán Nitka. „Možno začujem rozprávkovú hudbu o týždeň.“

Ale nezačul. Ani o týždeň, ani o dva. A na ostrove Borneo nemohli svadbu toľké časy odkladať. Telefonovali k nám do Rozprávkova dva razy — nemohli sa pána Nitku dovolať. No pošte im povedali, že je asi na pive. A keď telefonovali tretí raz, už ani na pošte nikto telefón nedvíhal. Viac netelefonovali. Ušili si rozprávkové svadobné šaty sami.

Nuž a keď sa pán Nitka rozprávkovej hudby nedočkal, zmieril sa nakoniec s tým, že nikdy nijaké rozprávkové šaty šíť nebude. A šil ďalej len také obyčajné. A treba povedať, že pán Nitka bol krajčírsky majster, akému nebolo široko-ďaleko páru, a šil obyčajné šaty veľmi dobre.

A čo klbko rozprávkovej nite? Pán Nitka ho predal. Komu? Mne!

A ja som to klbko rozprávkovej nite rozvinul a tú rozprávkovú niť som pretiahol cez túto rozprávku. Potom som obidva konce rozprávkovej nite zviazal na uzlík — a rozprávka bola hotová.

A ak ten, kto túto rozprávku má, začuje občas rozprávkovú hudbu, nech sa nečuduje. Rozprávková niť je rozvinutá! Hviezdne i slnečné lúče majú na čom vyhľadávať!

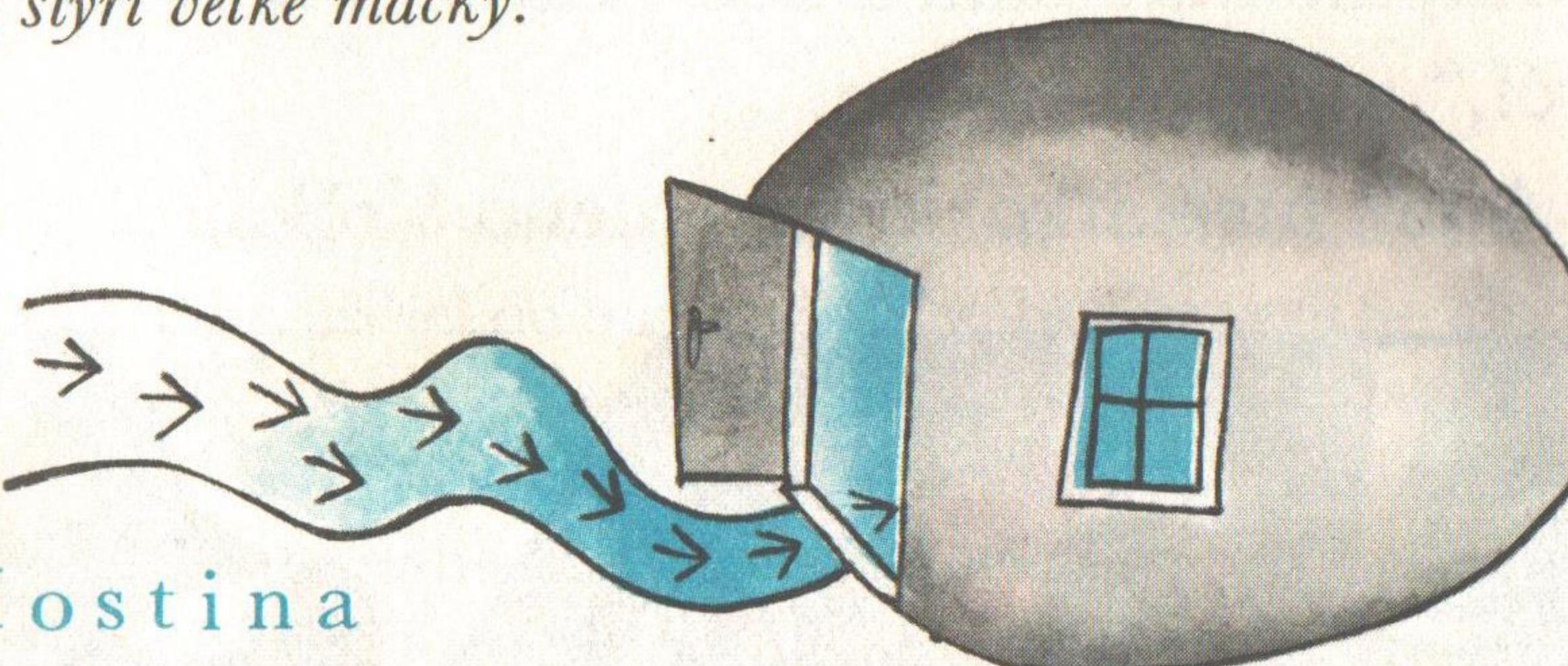
Cesta

Včera som bol na Mesiaci
aj na jednej hviezde,
kúpal som sa v Mliečnej dráhe
a spal v dračom hniezde.
Potom som sa spustil dolu
do zakliatej hory,
prepadli ma ježibaby,
zmastili mi driek i laby,
teraz ležím chorý . . .

Kocúr a myš

Máme bieleho kocúra
a ten je celý čierny.
V našej komore býva myš,
čo ledva prejde dvermi.

Ten kocúr píše veršiky
a chodí horeznačky
a tá myš, tá vám zožrala
už štyri veľké mačky.

Hostina

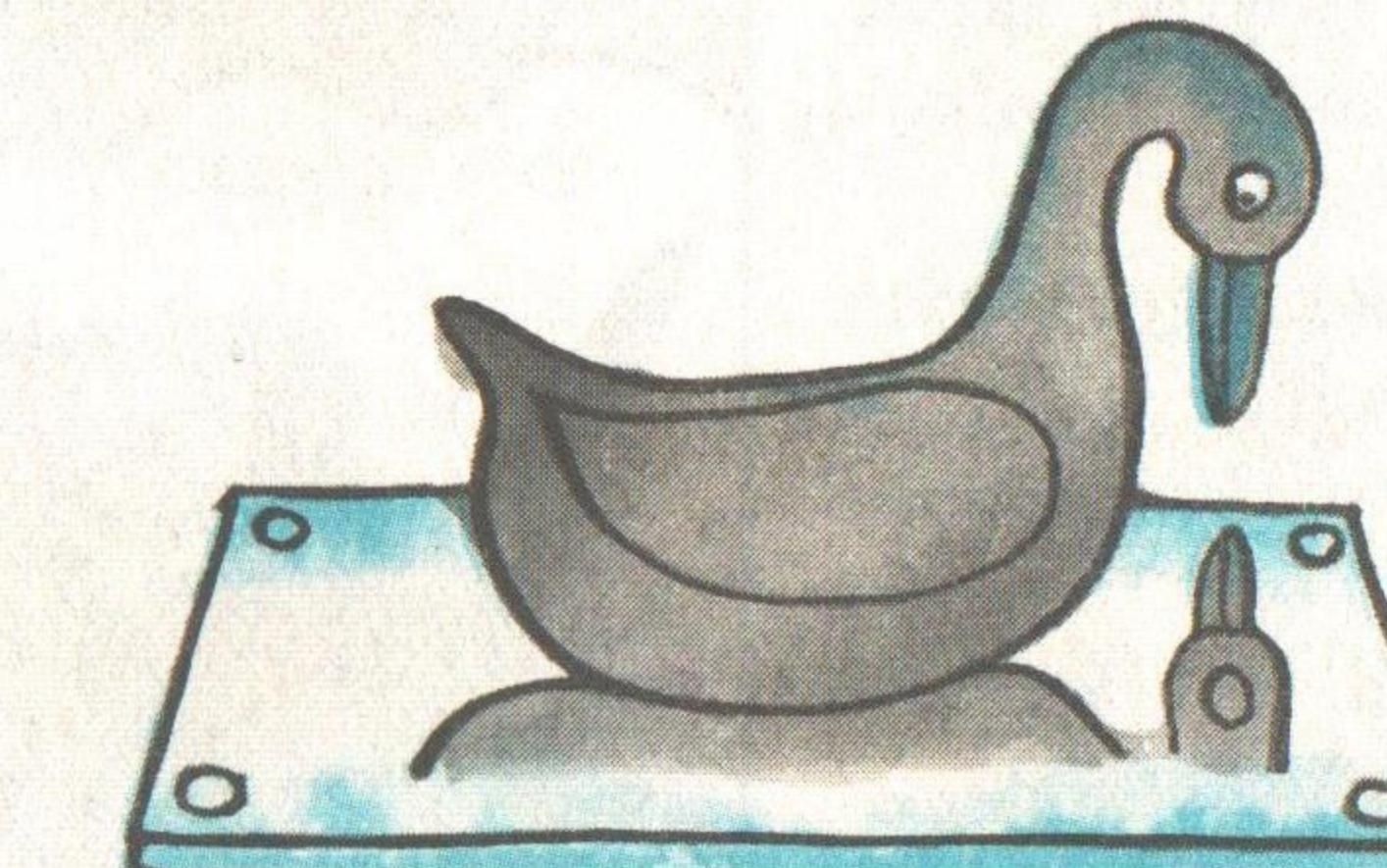
Ferko Šelinger

Náš kohútik zniesol vajce
ako klát.

Kto neverí, ten nie je môj
kamarát!

Tí, čo veria, tí nech prídu
zajtra k nám,
ja ich všetkých z toho vajca
nachovám.

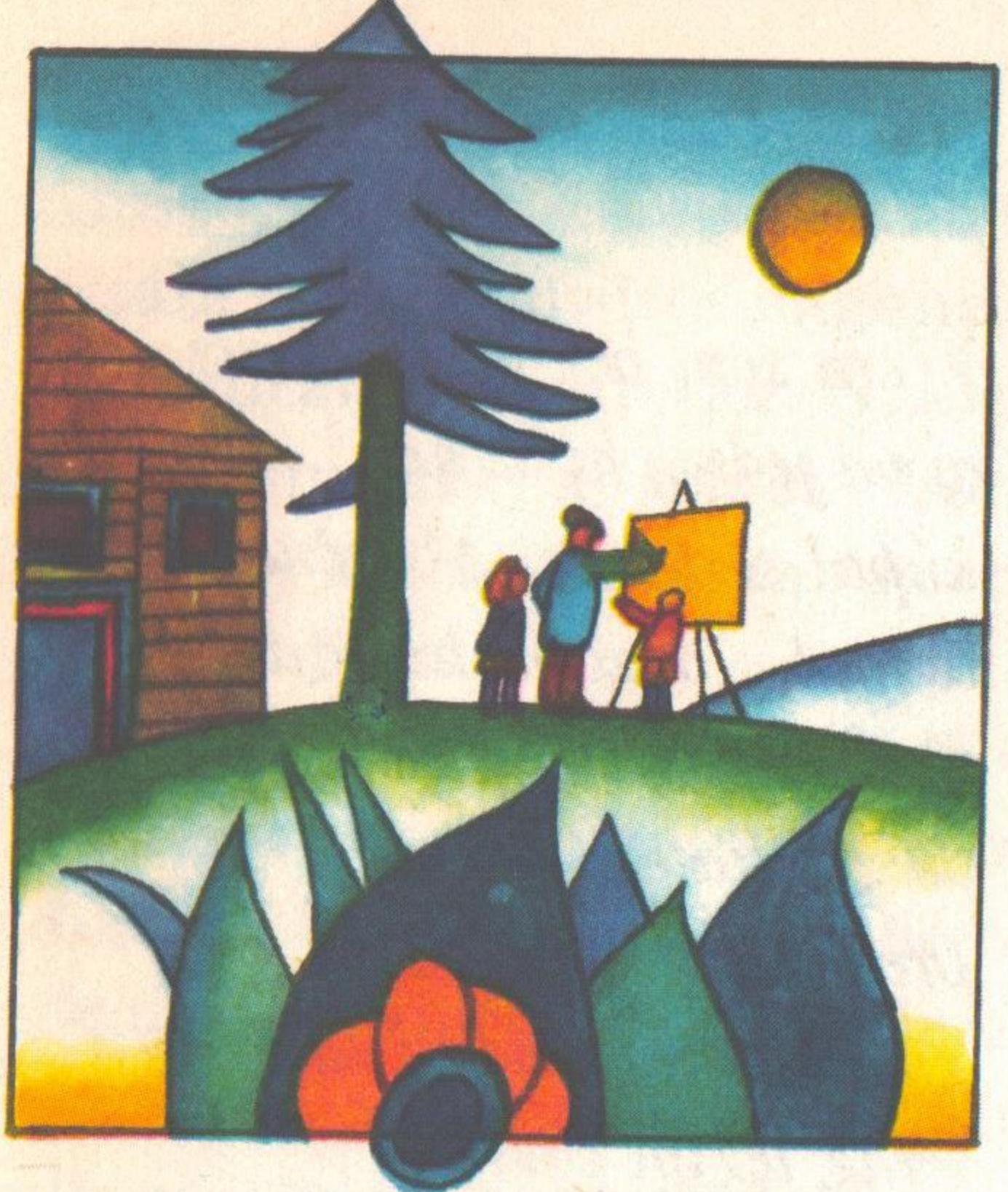
Pozor!
Hostina bude
v Zahrajovej búde.

Húsky

Prečo ste si, húsky,
zamazali blúzky?
Ako si ich chcete umyť,
potôčik je úzky.

My sa umyjeme,
umyjeme iste,
najprv jedna, potom druhá,
zas budeme čisté . . .

Mrnko a Frnko

Ludovít Petrovský

V horárni mali vzácnú návštěvu. Prišiel už maliar z mesta. Roztiahol si na dvore pod svrčinou stojan, pripievnil na dosku biely papier a chystal sa maľovať lesnú dolinu, ktorá ležala od horárne ako na dlani.

„Ujko, prosím vás, nakreslite mi medveďa,“ pripľačil sa k nemu horárov syn.

„Aj mne, prosím vás, nakreslite medveďa,“ zaprosila dcérka.

Maliar vzal čiernu farbičku a vo chvíli začali rásť na papieri dva medvede. Rástli veľmi zaujímavo, po kúsku, a to raz jeden, raz druhý, takže sa ani nedalo povedať, či medveď bude prv hotový. Ešte zostało jednému nezasarané ucho a druhému spodok pravej prednej labky, keď už dievčatko dalo medvedíkovi meno.

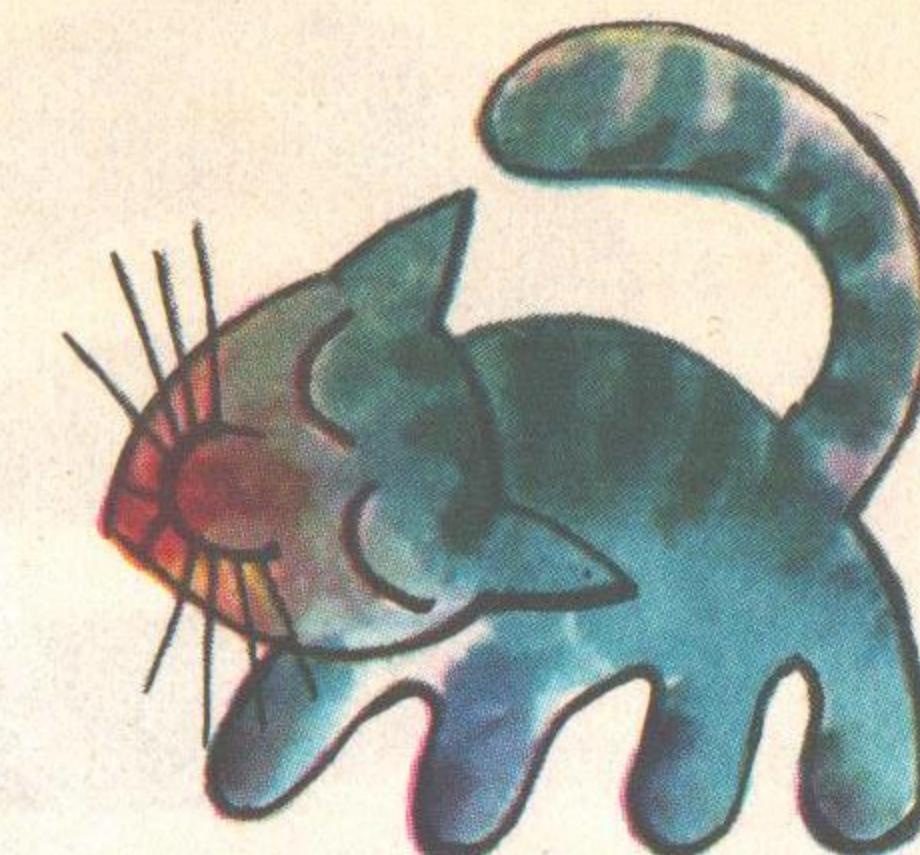
„Môj sa volá Mrnko. Tento s tým bielym uškom. A tvoj?“

„Neviéem,“ rozplakal sa chlapec, „nemá menóó.“

„Neplač,“ povedal maliar, „tvoj sa bude volať Frnko. Aby mali podobné mená, no aby ste si ich predsa len rozoznali.“

Mačiatko

Mária Jančová

Kamarát Milan doniesol Katke a Hanke malé mačiatko.

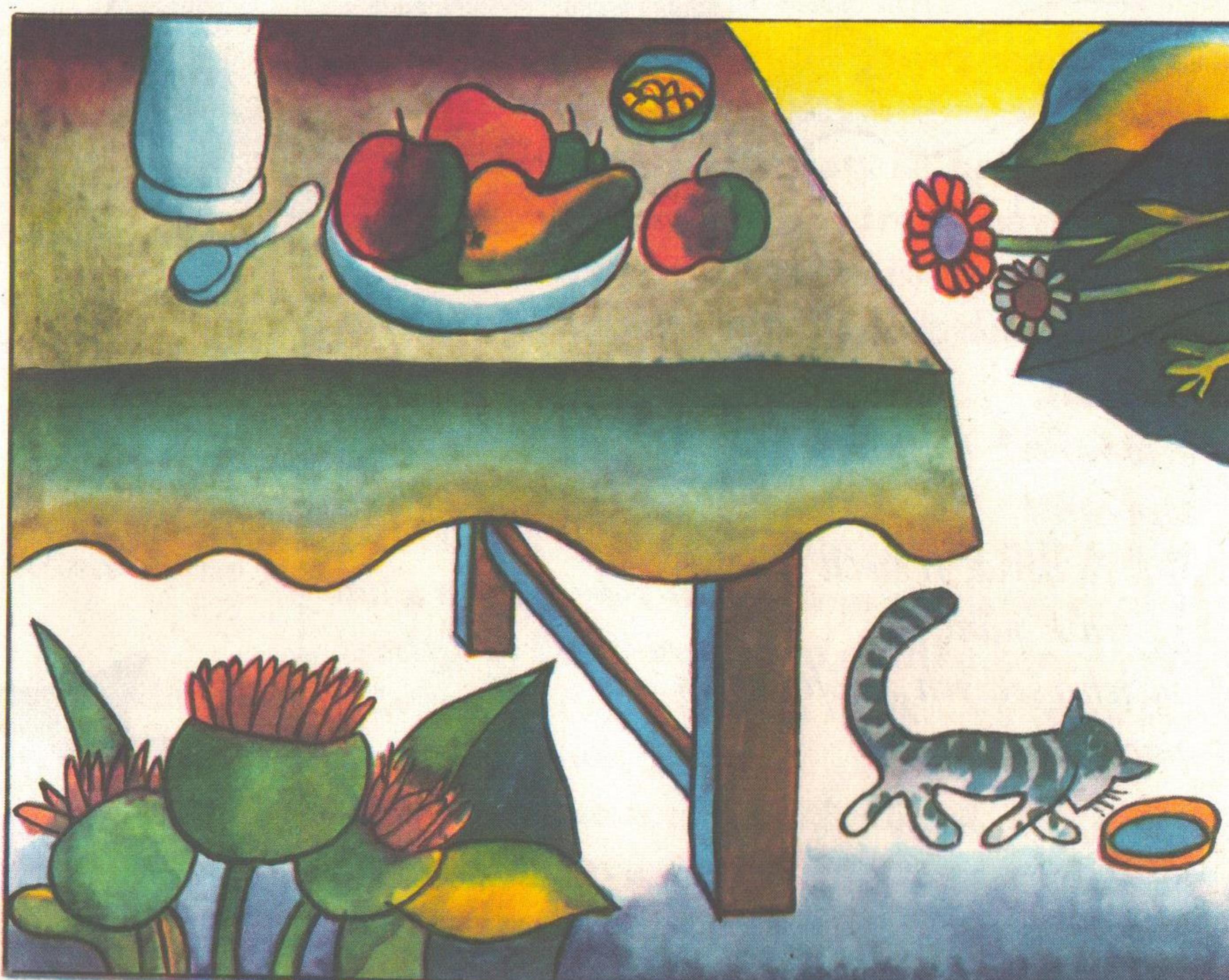
„Ako ho budeme volať?“ starala sa Hanka.

„Budeme ho volať Murko. Tak sa volajú všetci kocúrikovia!“ povedala Katka.

„Nie! Budeme ho volať Burko, lebo má burové pásiky,“ povedala Hanka.

„Ja som ho nazval Vrčkou, lebo to nie je kocúrik, ale mačička, a keď pradie, tak tichučko vrčí,“ povedal Milan.

A tak mačiatko dostalo meno Vrčka.

Kubo

Mikuláš Gacek

Bol to Kubo, možno ste oňom počuli — Kubo, čo len brúsil hore dolu, prišiel domov, sadol k stolu a že veru — aby mu dali večeru. Ale ani za stolom neposedel, všelijaké pestvá stváral: To mi veľa, to mi málo — kadejako vykrúcal. Až sa raz mamka aj otec nahnevali a z domu ho vypšíkali: nech si vraj ide kde hladšie, hoci do samej trantárie, lepšiu chovu hľadať.

Ide Kubo, kráča z nohy na nohu smutný-neveselý, až príde do tmavej hory a v tej hore ani cesty, ani chodníčka. Veru milý Kubo medzi stromami-krovinami zablúdil a už mu začína aj v bruchu škŕkať. Ako tak ide, nohy za sebou vlečie, príde na poľanu a vidí na tej poľane domček.

Pozerá Kubo, čuduje sa — jakživ taký domec nevidel: steny z bielulinkého tvarohu, komín zo stuhnuteho masla, strecha z marcipánu a obloky z cukru.

Vojde Kubo do domčeka, a čo nevidí? Pec vám bola zo sámy makových buchiet! Kubo ani raz nepovedal, že nechce, hned sa dal do buchiet, aj zo steny si kus tvarohu odrypol, buchty chrumká, tvarohom zajedá. Napukal sa, po brušku sa potľapkáva, ešte aj z obloka si kusisko cukru odrypne a pochutnáva si.

„Olovrááánt! Podte všetci jééést!“ volala paní horárka.

Deti aj s maliarom odišli do horárne.

Sotva vošli dnu, na papieri sa pochla najprv hlava, potom labky, Mrnko zoskočil z papiera a volal na Frnka:

„Pod dolu, čo tam trčíš? Čo má hľadať medveď na papieri? Patrí do hory.“

„Keď ešte nie som hotový,“ frnkal Frnko. „Jednu labku mám ešte biele.“

„No a čo? Aj ja mám biele ucho, a zoskočil som. Fňukáš ako ten chlapec.“

Frnko opatrne zliezol:

„Juj, či to pichá, papier bol hladší.“

„Zvykneš si.“

Medvede sa pustili chodníčkom do hory. Pes Lapaj ich ešte vyprevadil zo dvora. Nevedel sa rozhodnúť, či má na medvede štekáť, alebo sa s nimi hrať, keď sú malé. Kým sa rozhadol, boli preč.

Keď sa deti s ujom maliarom vrátili z olovrentu, našli na stojane len čistý papier.

„Kde sa podeli naše medvede?“

Lapaj zabrechal, že on vie, lenže ľudia psej reči nerozumejú. A tak sa v horárni podnes nikto nedozvedel, že medvede ušli do hory.

Liek

Zlata Solivajsová

Dášenka bola veľmi chorá, otecko bežal po doktora.

Doktor načmáral ceduľku:

„Štyrikrát denne pilulku, lyžicu medu do mliečka, no a prečítať každý deň kúsok Slniečka.“

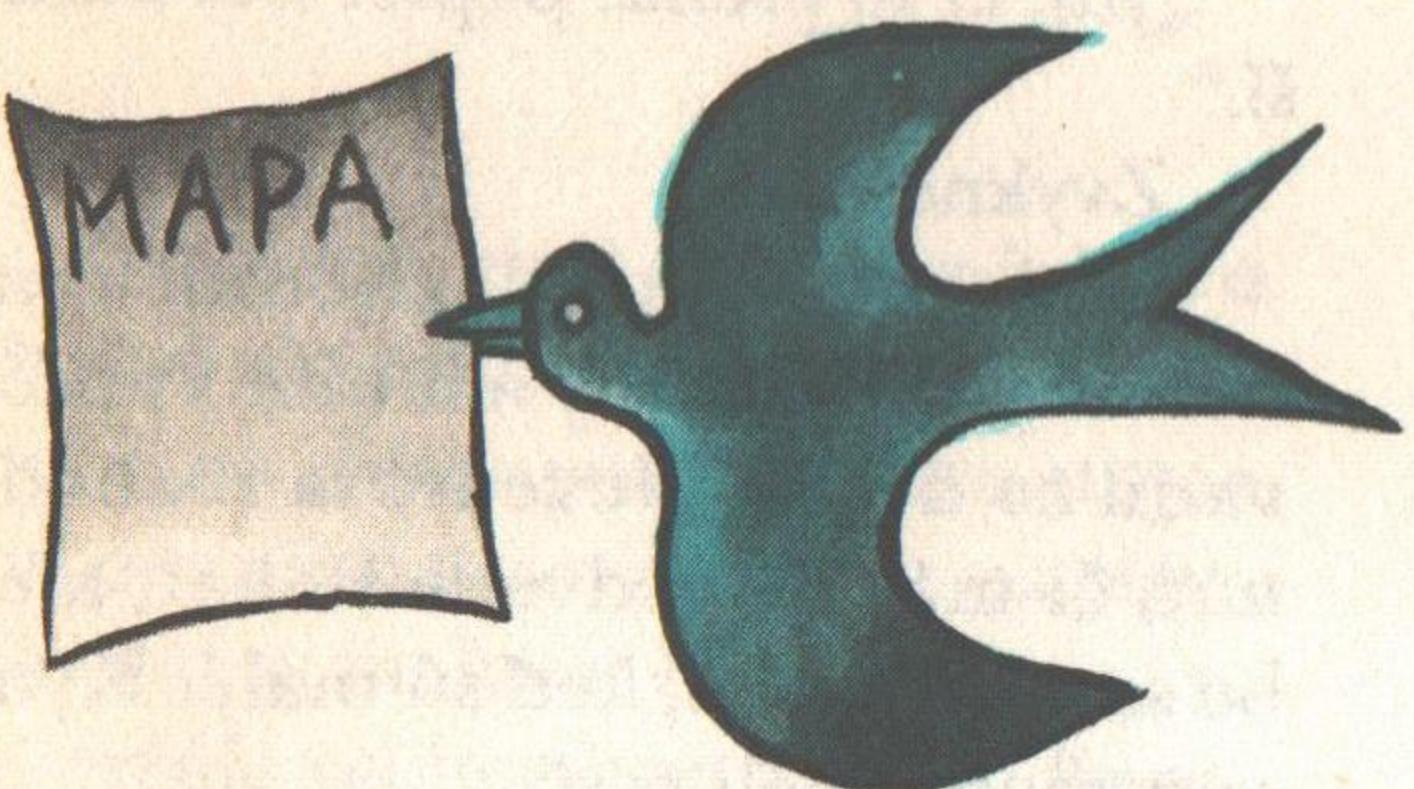
Babie leto

Jeseň pradie babie leto,
silón tenulinký.
Keď upradie, natahuje
telefónne linky.

Stahovavé vtáky

Do ďalekých krajov letia
a uhádnu kadiaľ.
Vedia čítať hviezdne mapy —
či ich viedie radar?

Štefánia Pártošová

Pred zimou

Povedala žabka žabke:
Dni už zase budú krátke,
ide mrázik na pána
nohatého bociana.

Keď si ráno balil kufre,
počula som, ako frfle,
že mu ani tentoraz
neposlali načas pas!

Mária Topolská

Iba tu zrazu pod oblokom: Me-e-e-e... A cupi-dupi predo dvermi. A to sa z paše vracali domov štyri kozy, piaty cap.

Kubo sa naľakal: čo bude s ním? A šmyk pod posteľ...

Čupí Kubo pod posteľou, pozera, jastrí očami, čo sa bude robiť.

Vošli kozy do izby: Cilka a Rózka, Betka a Katka, štyri kozy a piaty cap, čo ho volali Cap-Carapko. Vošli a zaraz po badali: veď im tu akýsi nevolaný host šafáril: v tvarohovej stene diera, z pece bok odrypnutý, z obloka kusisko odlomený. Štyri kozy pozerajú, piaty cap pozera, obzerá, všetko dôkladne poprezerali, celú izbicu prehľadali, nikde nikoho nenašli, nikoho nevideli — iba pod posteľ nenakukli...

Čo mali štyri kozy s piatym Capkom-Carapkom robiť? Dieru v stene zaplátili, piecku zreparovali, cukrový oblok akotak pozliepali a potom nohami podupkali, bradami popotriašali, porozmýšľali a vravia: „Zajtra Cila nepôjde s nami na pašu, nech doma stráži.“ A políhali si spať.

Ráno, len čo svitlo, kozy s Capkom-Carapkom vstali, chytrá sa poumývali, brady rozčesali, rožky maslom namastili a chvostíkmi pošmrdkávajúc a zvončekmi cilingajúc pobrali sa na pašu.

Cilka ostala doma. Sedí múdra Cila v izbe, bradou potriaša, ušami mik-mik, či dáky šuchot nezačuje, očami jastrí, či dačo podozrivé nepobadá.

A Kubo pod posteľou čupí, už je aj hladný, v bruchu mu začína škvŕkať. Čo tu robiť? No Kubko je prefikaný čeladník, hned si vec premyslel. Dobre, dotuha si zažiadala, čo si pomyslel, a potichučky povedala: „Cilkino pravé očko, privri sa!“ A Cilkino pravé oko — div-divúci — sa privrelo. Kubo znova túžobne hlesne: „Cilkino ľavé očko, privri sa!“ Aj Cilkino ľavé oko sa privrelo... Cilka zaspala — chrápe...

Hybaj Kubo spod posteley, raz-dva sa vyredikal a už je pri piecke. Buchiet sa natrieskal, kus tvarohovej steny odvalil, na cukre si pochutnáva. Nadžgal plné brucho, natešený si ho pohládza...

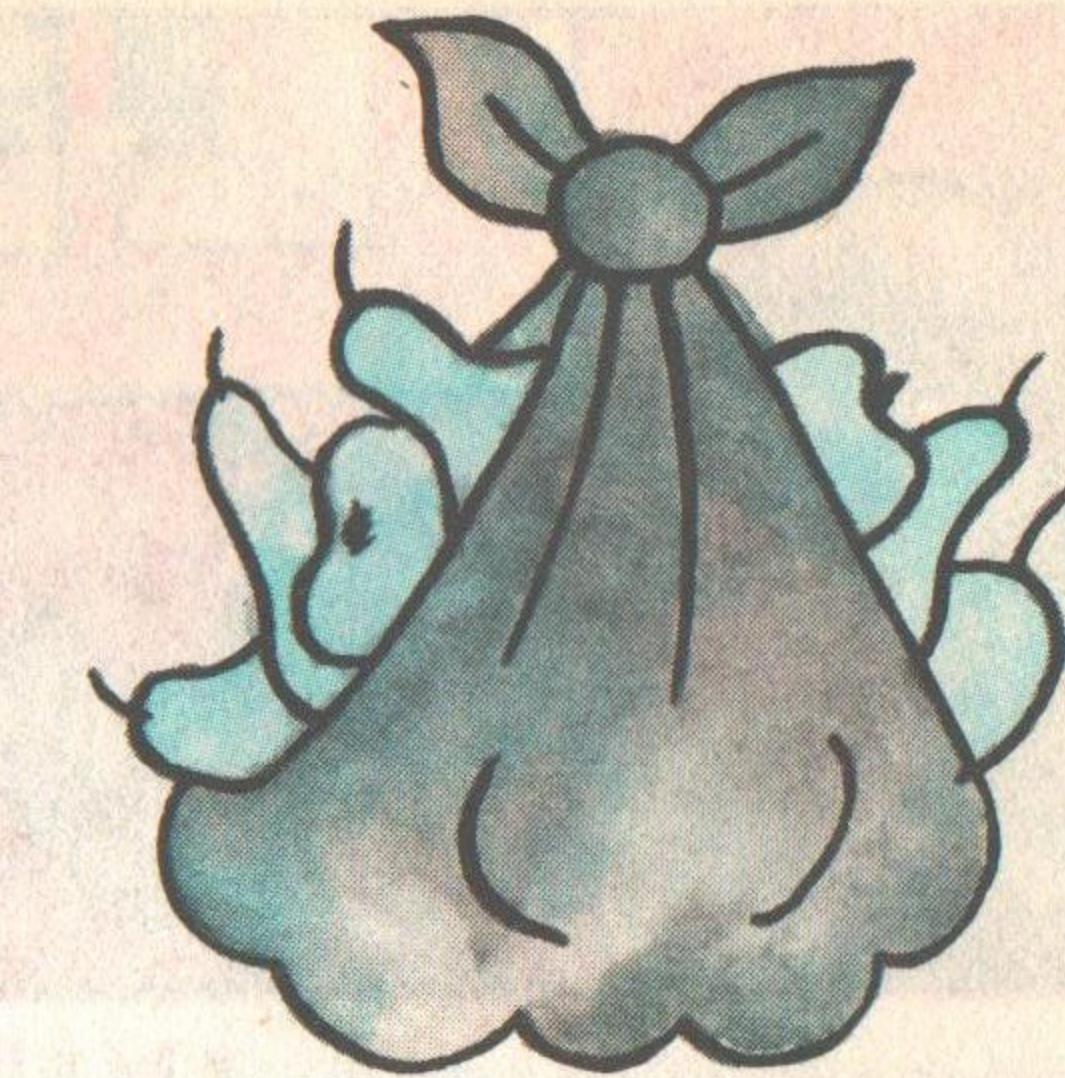
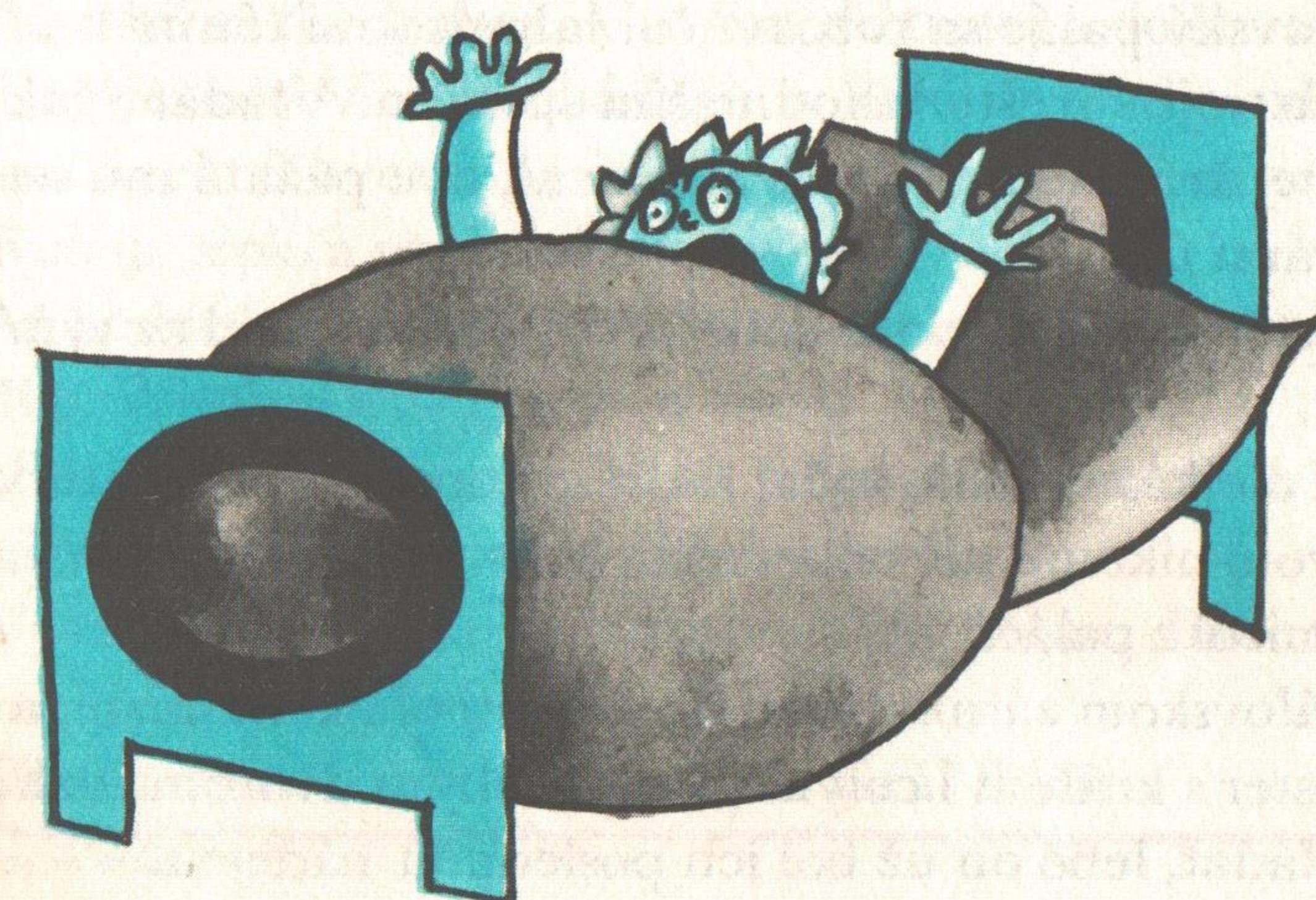
Iba keď pod oblokom cupi-dupi nohami!... Tri kozy, štvrtý cap sa vracajú z paše. Kubo nelenivý — šmyk pod posteľ! Vošli do izbice tri kozy, štvrtý Capko-Carapko. Zaraz zbadali: ktosi buchty pokváril, v stene dieru vydlabal, aj z obloka hodný kus chybí... A Cila si akoby nič — pochrapkáva.

„Ty Cila-spachtuľa, ty taká a taká, potvora naničodná, ako si to strážila?“ A vzali milú Cilu medzi seba a tak ju rožkami dobádali, doštuchali, len tak Mé-é-é na ratu kričala. No čo sa dalo robiť? Dieru ako-tak zaplátili, piecku aj oblok zreparovali a potom bradami popotriasali, porozhutovali a povedali: „Zajtra ostane doma Capko-Carapko, ten má troje očí, ten sa nikomu nedá prekabátiť.“ A políhali si spať.

Ráno na svitaní vstali, pekne sa poumývali, brady rozčesali, rožky maslom vyglančili a zvončekmi cilingajúc a chvostíkmi pošmrdkávajúc pobrali sa na pašu.

Capko-Carapko stred izbice kľupčí, bra dou potriasa, očami jastrí, či sa dačo nepohne, nešuchne. A Kubo pod posteľou utajený ani myšička čupí, už by si aj zahrýzol, v bruchu mu kováči klince kujú. A myslí si: veď ja viem, čo mám robiť! A ako si umienil, tak spravil:

„Pravé očko Capka-Carapka, privri sa, ľavé očko Capka-Carapka, privri sa!“ Očká sa pekne-rúče privreli, lenže bedarebda!... Kubo to tretie očko u Capka-Carapka medzi rožkami nezbadal... Spod posteley sa vyredikal, pokročí k peci, že si ide buchiet makových zajest, a tu beda! trikrát beda!... Capko-Carapko na rovné nohy skočí, dupi-cupi... zdupoce nohami, predo dvere trieli a ak Mé-é-é, tak Mé-e-e... z celej sily zavrieska. V tej chvíli všetky štyri kozy pricupkali a takých štuchancov a buchnátov Kubovi uštedrili, že sa milý Kubo ani nezobzeral, iba keď sa doma celý užváraný od velikánskeho strachu z posteley skopľal a aký bol dlhý, taký sa na zemi rozčaprený našiel...

Október

Hej, október, október,
ved nám všetko nepober,
nechaj pre nás uzlíček
sladulinkých hruštičiek.

Vietor má zlú náladu,
nepúšťaj ho do sadu,
po stromoch sa potlka
a jablká otľka.

Jozef Pavlovic

NEPRAJNOSŤ

(Japonská rozprávka)

Kičijomu povedal žene:
„Zabehni do susedov požičať kladivo. Na verande trčí klinec, ešte sa na ňom dakto poraní.“

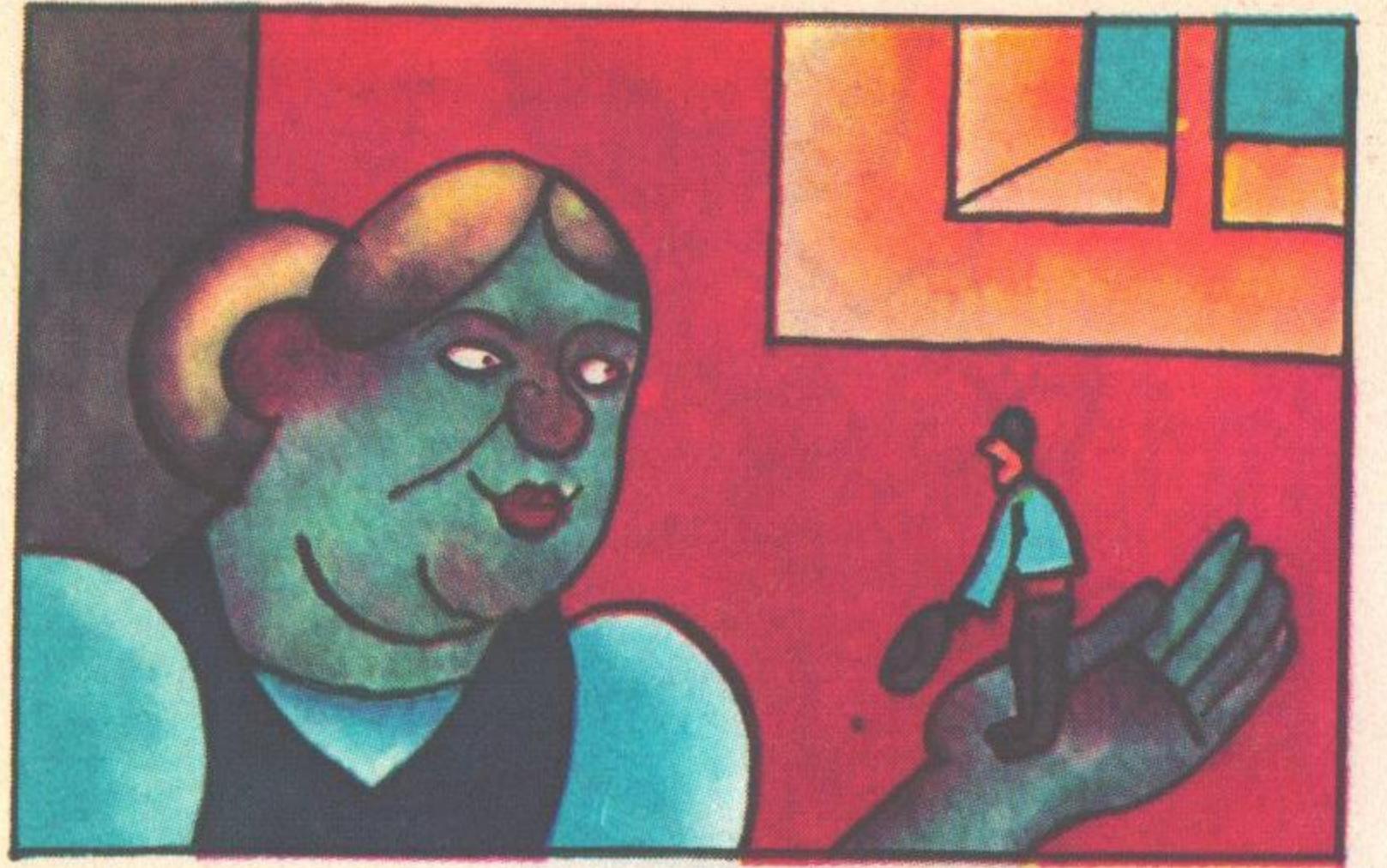
Žena sa vybraťa do susedov, ale o chvíľu sa vrátila s prázdnymi rukami.

„Keď som im povedala, čo chceme, opýtali sa ma, aký je to klinec, bambusový, drevený, či železný,“ rozprávala žena. „Povedala som, že železný, a oni nato, že teda kladivo nepožičajú, lebo by sme im ho mohli pokaziť.“

Kičijomu zahundral:

„Ach, tí neprajníci! No, nedá sa nič robiť, dones naše kladivo, zatlčíme ho tým!“

Preložil Viktor Krupa

Král Rataj

Stevo Kabát

Kde bolo, tam bolo, žil v jednej krajine veľmi bohatý a mocný panovník, ktorý však trpel ľažkou chorobou. Nič na svete ho nezaujímalо, celé dni presedel mlčky na zlatom tróne a skoro umrel od ustavičného zívania. Keď už toho bolo priveľa a už ho aj ústa boleli, dal si zavolať ministra:

„Pozvi do paláca troch najmúdrejších lekárov krajiny, nech ma vyliečia,“ prikázal mu.

Minister si dal ihneď zavolať troch mudrcov-olejkárov. Prvý vedel vyčítať osud i budúcnosť človeka z hviezd, druhý z vody a tretí zo zeme.

„Vašou úlohou je uzdraviť nášho mocného panovníka,“ poviedal im prísne minister.

Najprv sa pustil do práce prvý olejkár. Poradil sa s hviezdami a potom riekoł:

„Kráľova choroba sa volá nuda a vyliečia ju rozličné zábavy a kratochvíle.“

Prišli teda ku kráľovi všakoví umelci: šašovia v pestrých šatách váľali kotrmelce, fakíri hltali plamene a šable, žongléri krútili na prste gule i taniere, no panovník len zíval a zíval a zíval. A tak nahnevaný minister milého mudrca i s jeho umelcami z kráľovského paláca vyhnal.

Druhý olejkár sa potichu radil s vodou a jej vlnami a potom riekoł:

„Panovníkovu nudu vylieči jedine hudba. Nech zaznejú bubny a písťaly, nech zaznejú harfy a lýry!“

Kráľovský palác sa rozozvučal lahodnými tónmi hudobných nástrojov a ešte lahodnejším spevom. Vladár však pri všetkej tej kráse len zíval, zíval a zíval, dve pážatá mu nestavili zatvárať ústa.

Minister sa najedoval a milého olejkára vyhnal za tým prým.

Tretí olejkár sa tíško začal radať so zemou, úctivo prikyval hlavou, nikomu nič nepovedal, len v jednej nepozorovanej chvíli zmizol z paláca.

V kráľovskom zámku zbadali, že tretí olejkár zmizol, a tak sa minister s kráľom i celým panovníckym dvorom rozhodli ísť ho hľadať, lebo on už bol ich poslednou nádejou.

Obryňa

Za dávnych čias žili na zemi obri v prepevných hradoch na vysokých bráňach. Raz zišla dcéra-obryňa z vysokého hradu dolu na rovinu, aby sa rozhliadla po svete.

Na rovine oral sedliak. Keď zazrel blížiť sa obryňu, srdce v ňom zamrelo, ale sa vzmužil a — poručenobohu! — čakal, čo bude.

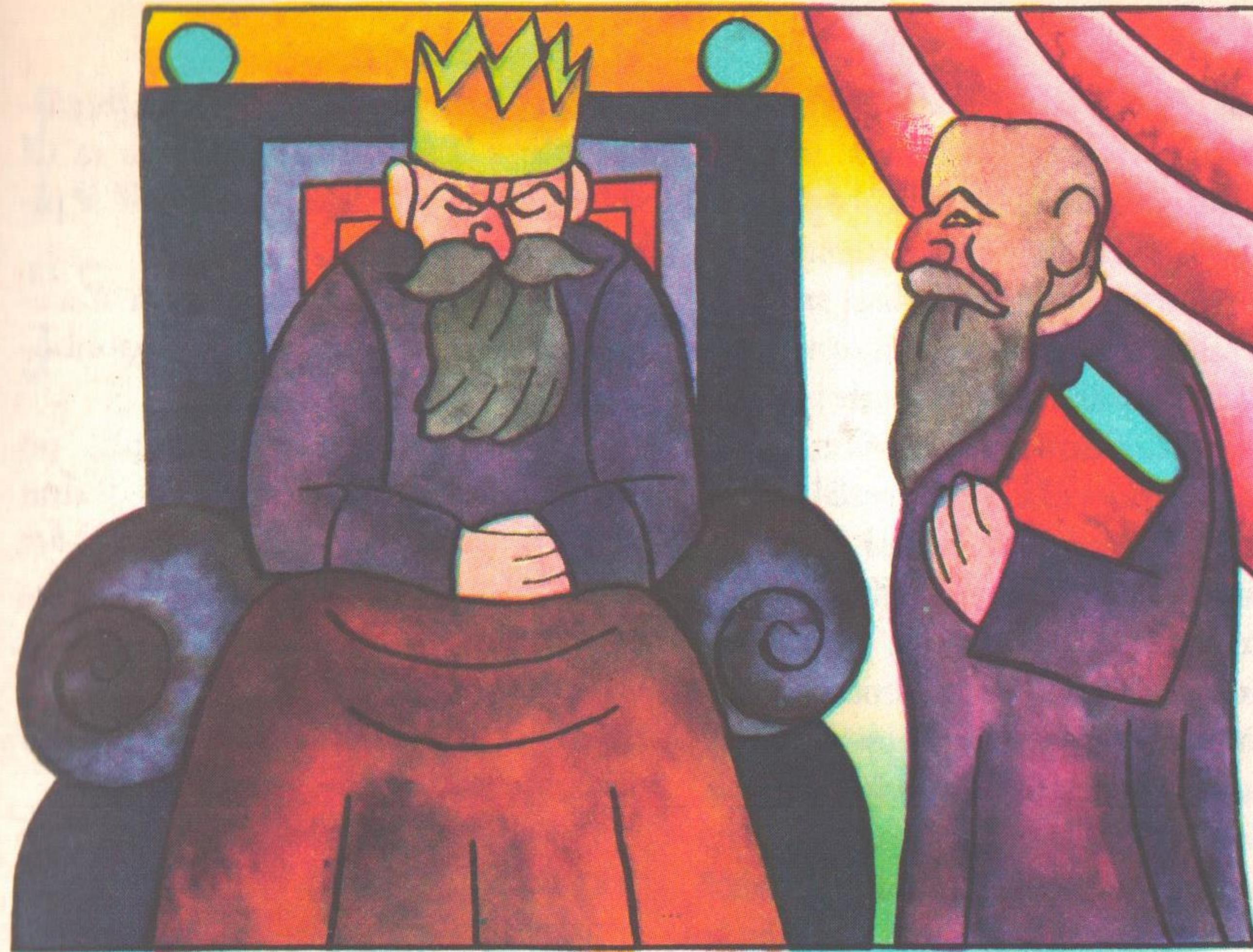
Obryňa mala veľkú radosť, keď videla malinké, ako sa jej zdalo, volky s oráčom, a zďaleka sa usmievala. Oráč videl jej vyjasnenú tvár, prestal sa obávať a oral pokojne ďalej. Obryňa podišla celkom blízko, poklakla pri ňom, rozostrela zástenu a pekne-rúče položila do nej celý záprah aj s chlapom, hoci ju úplne prosil, aby to nerobil.

Doniesla si ona ten záprah k sebe do hradu, a do komnaty. Postavila ho na zem a začala sa s ním baťi ako dieťa s hračkou.

Otec-obor jej hovorí: „Dcéra moja, to nie je hračka. Vez mi to zas pekne do zástery a zanes naspäť, odkiaľ si to priniesla. Lebo keby tam dolu nebolo roľníka a jeho práce, my tu hore by sme zahynuli hľadom.“

Ľažko padlo dcére-obryni rozlúčiť sa s lúbeznou „hračkou“. No otca poslúchnuť musela, a tak voľky-nevoľky odniesla záprah i s oráčom na to isté miesto, kde ich bola vzala.

Ludo vá

Osedlali kone a vo veľkolepom sprievode hľadali olejkára po krajine. Ministrovi sa zdalo, že sa kráľ na tej ceste cíti lepšie a že i menej zíva.

Po dlhom chodení prišiel sprievod k osamelému domčeku — a hľadte ho! Olejkár tam orie na svojom malom políčku. Keď zočil panovníka, úctivo sa poklonil a hovorí:

„Najjasnejší kráľ, vítam ťa na tomto mieste a prosím ... Toto pole i ja by sme si navždy s úctou zapamätali, keby si na ňom vyoral jednu brázdu.“

Minister zhíkol nad toľkou trúfalosťou, ale kráľ sa usmial, zoskočil z koňa a chytil do rúk pluh. Zaprel ho do zeme a múdre koníky aj bez povetu vykročili.

Vytiahol kráľ brázdu, zastal, pozrel na ňu z boka a vratí: „Nie je taká rovná ako tvoja, olejkár. Nie veru!“

A pustil sa do druhej. A potom do tretej a do štvrtnej. Kráľovi sprievodcovia poschádzali z koní a hľadia, vlastným očiam nechcú uveriť, panovník preoráva pluhom zem, zem vydychuje teplo a vonia, ako len vonia ...

Až podvečer, keď sa už slnko skláňalo za hory, nechal kráľ oračku. Pristúpil k olejkárovi a vratí:

„Správny liek si vymyslel na moju chorobu, múdry človeče. Odmením ťa zato podľa zásluhy.“

Vysadol zasa na koňa a usmieval sa, že mu dlane tak príjemne špejú od riadnej chlapskej roboty.

Od toho času nazývali toho kráľa Kráľ Rataj .

* rataj = oráč

Martinove rozhovory

ELEONÓRA GAŠPAROVÁ

MARTIN: Mama, ja sa chceme kamarátiť s jedným dievčaťom.

MAMA: Je to tvoja spolužiačka?

MARTIN: Hm, nosí dva vrkoče a sedí v prvej lavici.

MAMA: A ona sa chce s tebou kamarátiť?

MARTIN: Určite.

MAMA: Ako to vieš?

MARTIN: Povedala mi, že mám peknú košeľu.

MAMA: A keď niekedy nebude mať takú peknú košeľu, čo potom?

MARTIN: Mamička, práve preto musím mať vždy.

MAMA: Aha, a myslíš, že to dievča ti každý deň povie, že má peknú košeľu?

MARTIN: Určite. A potom odo mňa všetko okopíruje a obaja budeme nosiť samé pekné košeľe.

MAMA: A tak bude každý vedieť, že sa spolu kamarátite?

MARTIN: Čoby, to budem vedieť len ja a to dievča. To stačí, nie?

KTO MÁ NAJDLHŠÍ DYCH

Povedačkou „Orie, orie Ján“ možno merať dĺžku dychu. Najprv povie dieťa úvod:

Orie, orie Ján, priletel k nemu kŕdeľ vrán.

Potom sa nadýchne a začne hovoriť jedným dúškom:

Prvá vratí: Dobre orie.

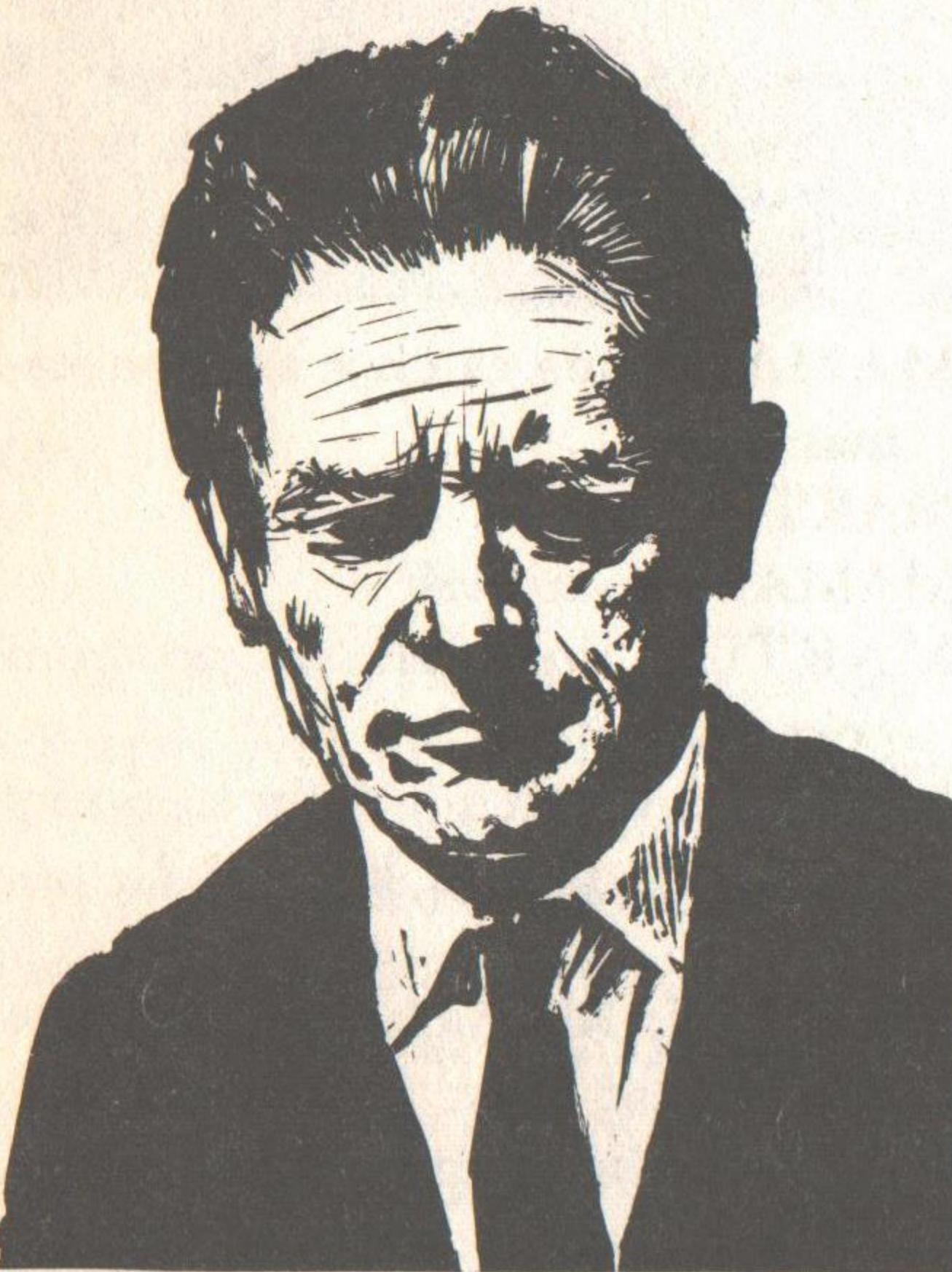
Druhá vratí: Dobre orie.

Tretia vratí: Dobre orie — atď., koľko kto vydrží. Keď niekto, napríklad pri dvanásťej vrane, nemôže už ďalej, zakončí takto:

Dvanásťta vratí: Už nemôžem.

Deti sa pretekajú, kto má najväčší počet vrán. Vyslovovať sa musí jasne.

Rytier bez meča

NA KOHO SME HRDÍ

AKISTE SA MNOHÍ PAMÄTÁTE, ako nás pred štyrmi mesiacmi ohronila správa, že umrel spisovateľ Ľudo Zúbek. Náhle, nečakane.

V tomto čísle Slniečka sa vám však ešte prihovára článkom o társkom vpáde. Je to jeden z posledných článkov, ktoré napísal. Plánov mal veľa, len pre Slniečko chcel vypracovať rad kapítôl zo slovenských národných dejín, dc ktorých sa rád ponáral a objavoval v nich pokladý najvzácnejšie. Stihol však napísať iba tri — stretneť sa s nimi v nasledujúcich číslach.

Ľudo Zúbek bol spisovateľ veľmi pracovitý a húževnatý. Za každou jeho knižkou sa skrýva množstvo preštudovaných prameňov. A kolko je tých kníziek — spomeňme aspoň najhlavnejšie: *V službách Mateja Hrebendu, Ján Kupecký, Jar Adely Ostrolúckej, Skrytý prameň, Doktor Jesenius, Moja Bratislava* ... a ďalšie a ďalšie. Poslednú knihu mu doniesli do nemocnice, voňala ešte tlačiarenskou čerňou. Potešilo ho, že je krásne vypravená. Tá posledná knižka sa volá *Riša Svätoplukova* a rozpráva o Veľkomoravskej ríši. Vlastný autorov text sa v nej streduje s ukázkami z premnohých starých prameňov. Skoro ako vo filme ožívajú nám pred očami nielen bohatierske postavy našich dejín, ale i miesta, kde žili, i rozličné vnútorné a vonkajšie okolnosti, za akých žili. Tieto dávne začiatky našich dejín by mal poznáť každý slovenský žiak ...

Ľudo Zúbek vrúcne miloval svoju vlast.

Moja posledná spomienka naňho je takáto:

Boli sme za ním z redakcie Slniečka. Dychtivo nám rozprával o svojich dojmoch z Talianska a premietal nám farebné obrázky Pisy, Florencie, Ríma, Syrakúz. Obrázky boli utešené.

Nakoniec nám povedal: „Krásne bolo v Taliansku, ale mne sa už veľmi cnelo za domovom. Žiť a písat môžem len tu ...“

Spisovateľ Ľudo Zúbek sa narodil v Malackách a tam je i pochovaný.

Slovenskej mládeži ostali poňom historické romány a jedna zvláštna kniha. Volá sa *Rytieri bez meča* a hovorí o najznámejších svetových spisovateľoch pre deti a mládež. Výstižne ich nazýva bojovníkmi, ktorí však nebojujú mečom, lež umeleckým slovom.

Aj spisovateľ Ľudo Zúbek bol takým bojovníkom. Je to náš slovenský rytier bez meča.

Mária Jančorá

MAŠA HAĽAMOVÁ
DVA DNI PO SLNOVRADE

Pamiatke Ľuda Zúbka

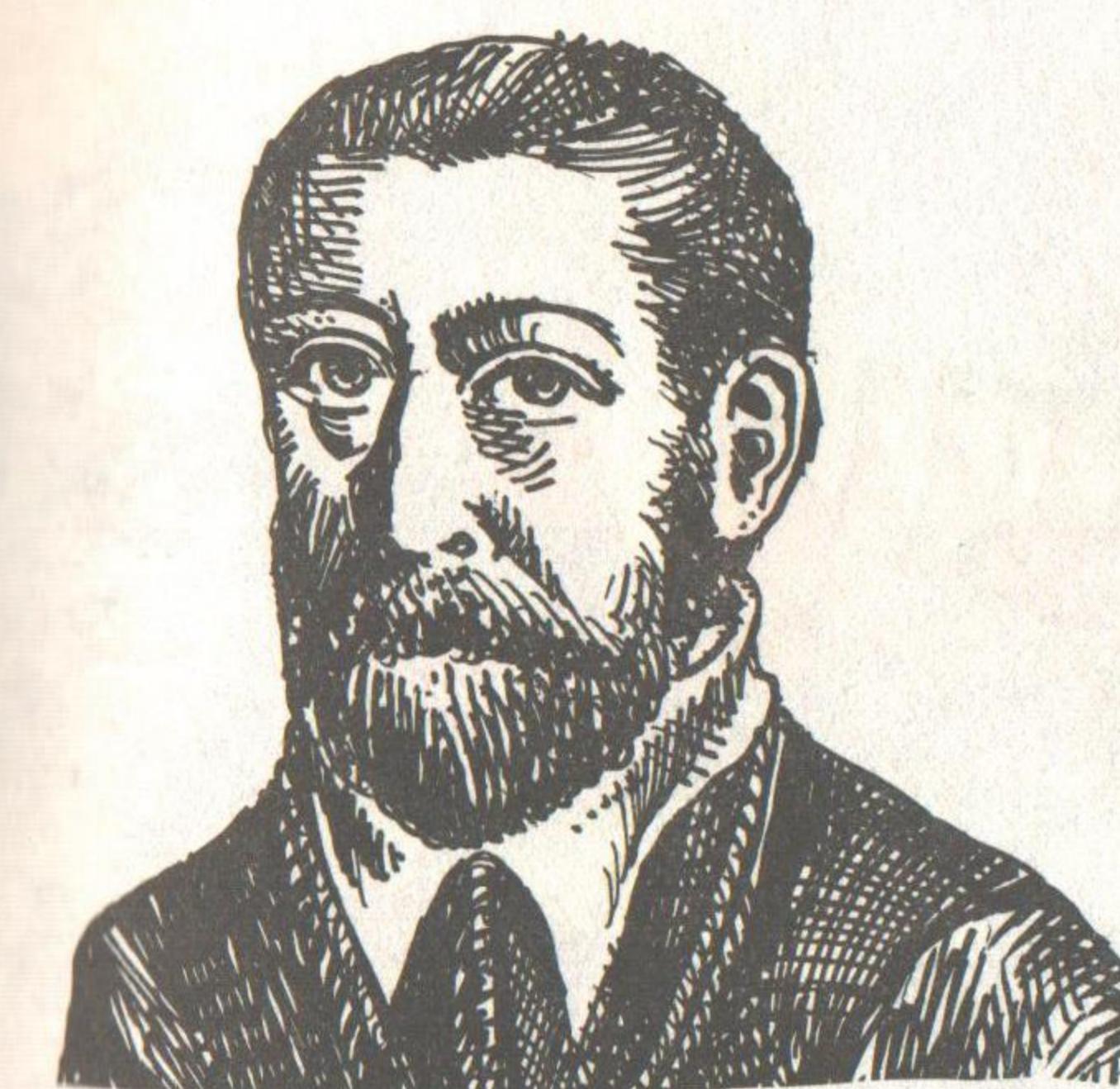
Či tak?
Na čiernom koniku a cvalom,
závratným cvalom,
dva dni
po letnom slnovrate
do nenávratna ...

Vypadla uzda z bielych rúk.

Slnečné hodiny prekryl
sivý tieň,
plazí sa k nám
spod trpkej vône lúk.

26. 6. 1969

Johannes Jessenius de Magna Jessen

NA KOHO SME HRDÍ

DNES, KEĎ UŽ NIE JE ZVYKOM polatinčovať si mená, volal by sa prosté Ján Jesenský. História ho spomína pod menom Ján Jesenius.

Ján Jesenius žil veľmi dávno, v dobe kráľov, cisárov, princezen, grófov, vojvodcov a všelijakých páнов, ktorých dnes poznávame už len z kníh.

Pochádzal zo starej slovenskej zemianskej rodiny z Horného Jesena. Jeho rodičia však ušli pred Turkami, a tak sa Ján Jesenius narodil v Nemecku. Vyštudoval za lekára a neskôr sa stal profesorom a rektorm na univerzite vo Wittenbergu. Chýr oňom sa doniesol i na dvor cisára Rudolfa II., ktorý bol veľkým priaznivcom vied a umení. Cisár povolal Jesenia k sebe do Prahy a vymenoval ho za svojho osobného lekára. Bola to pocta, akej sa nedostáva hocikomu.

Jesenius bol človek so všeobecnými záujmami. Učil, liečil, písal — svoje vedomosti vložil do kníh, ktoré boli dôležité pre ďalšie vedecké výskumy a objavy.

Je známy tým, že vykonal prvú pitvu v Čechách — vec na tie časy natoľko neslýchanú a nevídanicú, že sa z čisto vedeckej záležitosti stala pre Prahu hotovým divadlom.

Na dvore kolégia rozostavili dva rady sedadiel: v prvom rade boli čalunené kreslá pre najvzácnejších návštěvníkov, v druhom rade stoličky s operadlom pre návštěvníkov zo stavu rytierskeho. Mešťania mali sedieť na laviciach, a kto prišiel neskoro, musel stáť.

Pitva-divadlo trvala s prestávkami temer štyri dni. A divákov každým dňom pribúdalo. Jesenius svetloval úlohy jednotlivých častí tela, obecenstvo sa mohlo názorne presvedčiť, ako vyzerajú, kde sú uložené, ako pospájané. Bolo to divadlo veľmi neobyčajné, ale poučné.

Ako profesor a rektor Karlovej

univerzity mal Jesenius i významné politické postavenie. Bol výborným rečníkom — a tak ho česká šľachta poverila zodpovednou a nebezpečnou úlohou: dohodnúť so šľachtou v Uhorsku spoločný postup proti neľádenému panovníckemu rodu Habsburgovcov. Povstanie sa však nepodarilo a jeho vodcovia boli odсудení na smrť, doktor Jesenius na obzvlášť krutý trest smrti. Pred popravou sa prišli s ním rozlúčiť študenti univerzity.

„Zaspievajte mi tú moju obľúbenú,“ díval sa na študentov Slovák. Tažko-preťažko sa im spievalo:

„Narodil sas, Janíčko, v nešťastnú hodinu,
veru ta, Janíčko, na vojne zabijú.
Turci ta zabijú, kone ta roznosia,
poteče krv z teba ako z trávy rosa.“

Spievali a cítili, že slová piesne i jej dojemná melódia znejú súzvucne s tragicou skutočnosťou. Strašná tarcha im zatahla na srdce, pridúšala hlas a napokon zaplavila oči slzami ... nehanbili sa zane.

21. júna 1621 bol Jesenius popravený v Prahe na Staromestskom námestí spolu s dvadsiatimi šiestimi českými páni, vodcami odboja.

Cíti, ako sa mu slabosť vlieva do nôh.
Najradšej by sa oprel, ale nie, nedožičí svojim nepriateľom takú radosť. Ešte posledný raz musí využiť dar jazyka.

Zastal, obrátil sa a povedal:
„Príde čas, ked pravda naša zaskvie sa nad slnce jasnejšie!“

Postavu tohto veľkého a slávneho muža nám majstrovsky priblížil spisovateľ Ľudo Zúbek v románe Doktor Jesenius, z ktorého sme tu uviedli tri malé úryvky.

Hana Suchá

Obrázková história Slovenska

ZAČIATKOM DESIATEHO STOROČIA (r. 906) rozpadla sa Veľkomoravská ríša pod náporom maďarských húfov z jednej strany a pod náporom nemeckých vojsk kráľa Arnulfa zo strany druhej. Maďari sa zmocnili krajov okolo Dunaja a založili si na nich svoje sídla. Ich vodcom bol vojvoda Arpád, praotec uhorského panovníckeho rodu Arpádovcov.

Veľkomoravská ríša teda zanikla, Slovensko bolo oddelené od Moravy a Čiech a stalo sa súčasťou nového štátu — Uhorska — a to trvalo až do r. 1918, keď vznikla Československá republika.

Začiatkom desiateho storočia boli Slováci (vtedy sa ešte nazývali Slovienmi) na oveľa vyšom stupni vývoja ako Maďari. Trvalo bezmála dvesto rokov, kým si Maďari osvojili usadlý spôsob života a kým sa z kočovníkov a pastierov stali poľnohospodármi. Až potom sa stratil rozdiel medzi víťazmi a porazenými.

Historické pramene poukazujú na to, že mnohí Slováci mali pri uhorskom kráľovskom dvore významné postavenie. Veľká časť našej kultúry prešla do uhorského štátu. Najlepšie to vidieť z toho, že názvoslovie života verejného, cirkevného i hospodárskeho je slovanského pôvodu, napr.: kráľ — király, sluha — szolga, aniel — angyal, oltár — oltár, večera — vacsora, obed — ebéd, brázda — barázda, seno — széna atď. Aj osoby z vysokých vládných kruhov mali často slovanské mená. Napr. prvý uhor-

ský kráľ Štefan I. (997—1038) mal pred pokrstením slovanské meno Vajk a jeho matka sa volala Beleknegini, t. j. Biela kňahynia. Nie je teda pravda, že by Slováci boli v Uhorsku „večnými poddanými a nevolníkmi“, ako to tvrdia podaktori historici a spisovatelia. Nešlo o „tisícročnú porobu“. Maďarizačný útlak, ktorý najstarší z našich občanov zažili ešte na vlastnej koži, vykonávali uhorské vládne kruhy až v 19. a 20. storočí. Dovtedy žil slovenský a maďarský ľud približne v rovnakých podmienkach. (d)

ROK 1241 bol pre našu vlast veľmi zlý. Z východu, až z ďalekej Ázie, prihrnul sa k nám strašlivý nepriateľ, pred ktorým nebolo takmer záchrany — Tatári. Najväčší tatársky vládca, Džingischán, ktorý umrel roku 1227, podrobil si krvavými výbojmi väčšiu časť Ázie a vytvoril tam obrovskú ríšu. Aj velikánska Čína sa pokorila a stala sa súčasťou Džingischánovej ríše. Ale nástupcom veľkého dobyvateľa nestačilo, že boli pánni takmer celého svetadielu, ich pohľad sa upriamil na Európu. Tak sa začali tatárské výpady na západ a tak prenikli Tatári aj do našej vlasti.

V Uhorsku vládol vtedy kráľ Belo IV. Pomery v krajinе za jeho vlády boli rozhárané. Kráľ bol sice hodnotou najvyšším pánom v krajinе, ale v skutočnosti vládli veľmoži a magnáti, ktorí vlastnili obrovské majetky. Kráľ Belo IV. bol s nimi v ustavičných sporoch.

Ked za takéhoto stavu vtrhol do krajinu nepriateľ, nenarazil na veľký odpor. Ba niektorí magnáti tú pohromu kráľovi aj žičili. Myšleli si, že sa s nepriateľom dohod-

Sabina

nú a že z utrpenia krajiny
bubú mať osoh.

Lenže tatársky plien nepriniesol
osoh nikomu. Tatári boli krutí a
ich stopy boli skropené krvou a
slzami. Králove vojská nevedeli
odolať tatárskej presile. Kto sa
nespasil útekom, zahynul, lebo Tatári
porazených nepriateľov neza-
jímali. Nemilosrdne vraždili nie-
len vojakov, ale aj bezbranných
obyvateľov. Des a hrôza padla na
celú krajinu. Len tí, čo sa ukryli
v pevných hradoch, mohli dýchať
pokojne. Na hrady si Tatári ne-
trúfali. Jednak preto, že mali len
lahké zbrane, súce na boj chlapa

proti chlapovi, a jednak i preto,
že nemali dosť trpečlivosti zdržia-
vať sa obliehaním a dobývaním
pevných hradieb na vysokých ska-
lach. Ľudia, ktorým sa nepodarilo
nájsť úchytu v niektorom hrade,
usilovali sa zachrániť v hlbokých
lesoch, skrytých zemlankách alebo
na neprístupných skalách. Naj-
známejším takým miestom sa stala
Skala útočišta — po latinsky La-
pis refugii — na Spiši.

Kto vie, kde by sa boli Tatári až
dostali, nebyť toho, že roku 1242
umrel vladár celej veľkej tatárskej
riše, Ogotaj. Chán Batu, ktorý do-
byl Uhorsko, chcel sa stať jeho ná-

V NEŠTASTNEJ BITKE
pri rieke Slanej Tatári na
hlavu porazili uhorské
vojsko. Kráľ Belo IV. so svojou družinou utekal pred ni-
mi takmer po celom Slovensku. Za čas sa ukrýval v jasovskom
kláštore, za čas na Šarišskom hrade, no nikde nemal istotu.
Zdola sa hnal za ním tatársky vodca Subuta a od Zemplína
ho prenasledoval tatársky vodca Sej-bán.

Na ceste za novým útulkom dostal sa Belo IV. k rozvodnej
Toryse. A tu mu prišlo voliť: alebo smrť v bravrom prúde,
alebo pod tatárskymi mečmi.

„Keď už zomrieť,“ rozhodol sa, „tak radšej v objatí vln.“
Torysa zlovestne hučala, podrážala nohy vysileným koňom
a pochovávala ich aj s jazdcami vo svojom divom prúde. Mno-
hí členovia kráľovského sprievodu klesli na dno rieky a panov-
ník si už tiež niekoľkokrát chlipol Torysinej vody. Keď sa mu
zdalo, že je to už neodvratný koniec, zrazu ho len chytila čiasi
pevná ruka a s námahou ho vytiahla do člna. Tatári zasýpali
rieku šípmi, ale netrafil. Čln letel dolu vodou ani strela.

Až keď unikli najhoršiemu nebezpečenstvu, uvedomil si pa-
novník, že jeho záchrancom je dievčina.

„Ako sa voláš?“ spýtal sa jej..

„Sabina,“ hovorí deva, ktorá nemá ani potuchy, že zachrá-
nila samého uhorského kráľa.

Zaviedla ho domov, do chudobnej chalúpky, a dala mu ot-
cové šaty, aby sa preobliekol. Chcela prichystať aj niečo pod
zub, ale nebolo času, Tatári mohli tu byť každú chvíľu. Kráľ
vybral z vrecka peniaze, že svoju záchrany odmení, ale
ona neprijala.

„Čo si teda žiadaš?“ spýtal sa prekvapený.

„Len to si žiadam, aby si na mňa nezabudol,“ poveda-
la dievčina a trochu sa začervenalá. „Až bude v našej krajine
znova pokoj a ty sa vrátiš do svojho domova, spomeň si nieke-
dy na Sabinu.“

„Tým si môžeš byť istá,“ odpovedal kráľ. „Na dôkaz toho,
že budem na teba spomínať, nechám ti tu svoje rúcho i ozdo-
bu, čo som nosieval na čele.“

A odišiel. Členovia jeho družiny, tí niekoľkí, čo ako zázra-
kom unikli rozbúrenej rieke, ho už veľmi súrili.

Prešiel čas najstrašnejšieho utrpenia a Tatári odtiahli z náš-
ho územia. Ľud sa navracal do svojich domovov, na pohore-
niskách vznikali nové chalupy, všade sa začína nový život.

Len Sabina navidomoči chradla a upadala. Ešte najviac ju
zaujímalo chodiť po brehu Torysy. Chodí a vyzerá, chodí a
ustavične kohosi vyzerá.

Zabudol na mňa, vráví si v duchu a upadá do čoraz väčšie-
ho zármutku.

Kráľ však nezabudol.

Jedného dňa prišlo k Sabininmu otcovi posolstvo: kráľ
Belo IV. povýsil celú rodinu do šľachtického stavu a dal im
postaviť krásny kaštieľ, ktorý nazvali Sabinov. Posolstvo malo
okrem toho príkaz splniť dievčine akúkoľvek žiadosť.

Keď sa Sabina dozvedela, že rytier, ktorého zachránila, nie
je nikto menší ako sám uhorský kráľ, rozhodla sa, že sa nikdy
nevydá, a požiadala, aby na mieste, kde pristála s člnom, po-
stavili kláštor. V tom kláštore strávila potom celý život. A keď
zomrela, obliekli ju do kráľovského rúcha a na hlavu jej dali
kráľovskú ozdobu, tú istú, čo jej bol daroval kráľ.

Kláštor ani pôvodný kaštieľ Sabinovských sa síce nezacho-
val, ale pamiatka na hrdinskú devu Sabinu ešte stále žije v ná-
zve mesta Sabinov.

V. Plicka a J. Domasta

stupcom. Preto čo najrýchlejšie
opustil aj s vojskom územie našej
vlasti a ponáhľal sa domov.

Tatárske nebezpečenstvo neobišlo
ani Bratislavu. Pevný Bratislavský
hrad sa Tatári nepokúšali dobyť,
ale zato vypálili a vyplienili dve
obce v tesnej blízkosti Bratislavu —
Lamač a Schöndorf.

Čím prevyšovali Tatári vojsko
uhorského kráľa, že nad ním tak
hravo víťazili? Hlavne odlišným
spôsobom boja. Kráľovské vojsko,
prevažne v oceľovom brnení, bolo
pomalé a tažkopádne. Tatári v ko-
žených oblekoch a s koženými ši-
šákmi na hlave jazdili na malých,
veľmi rýchlych a vytrvalých ko-
ňoch. (Tvár mali žltú, oči šikmé
a ich pohľad bol ostrý a krutý.)
V boji zblízka používali ostré kri-
vé šable, no popri tom boli aj vý-
bornými strelecami. Na pleci mali
zavesený luk, z ktorého vedeli
strieľať aj za najprudkejšej jazdy.
Koňa popoháňali iba nohami, tak-
že ruky mali voľné na streľbu.
Niektorí namiesto šable používali
v boji kopiju alebo sekérku.
Tatársky vpád patrí medzi naj-
smutnejšie udalosti našich dejín.

EUDO ZÚBEK

ZRINKA MUDROSTI

Nevediet, čo sa stalo predtým,
ako si sa narodil, znamená byť
stále dieťaťom. (CICERO)

História tým, že podáva sprá-
vu o minulosti, umožňuje ľu-
dom posudzovať prítomnosť.
(JEFFERSON)

Vojna je hrozná, neprípustná,
ale ešte neprípustnejšie je ot-
roctvo. (J. ČAPEK)

Huróni

Bohumil Rusnák

Bolo teplé letné popoludnie. V hustej vrbine pri Váhu sedela okolo ohňa skupina Indiánov. Náčelník Čierny medved, ináč zvaný Jano, zamyslene pobafkával z fajky, napchatej „splavom“. (Splavom sa nazýva pôrovité, vo vode vymočené drevo.) Mladší bojovníci, Orlie pero, Rýchly jeleň a Mladý bobor — to zas boli Miško, Jerol a Ľuboš — napodobňovali náčelníka, ale voľáko sa im nedarilo. Kašlali, slzili, ba Orliemu Peru sa začal dvíhať aj žalúdok.

„Bojovníci kmeňa Hurónov!“ vravel Čierny medved. „Nemôžeme tu nečinne sedieť, keď nepriateľskí Mohavkovia vykopali vojnovú sekuru. Pomaľujte si tváre bojovými farbami, vezmíte zbrane a na nich!“

Bojovníci povstali. Za pás si zastokli drevené papeky — tomahavky. Z prútenej chatrče vytiahli lúky a šípy. Tváre si pomaľovali uhlíkom. Na pokyn náčelníka začali sa plaziť pomedzi kríky na pasienok, kde sa pásli kfdle husí. Huróni najprv vystrelili pári šípov a potom sa s revom dali rozhárať husi. Dievčatá-husiarky začali kričať, väčšie sa dokonca vrhli na bojovníkov. Šiba-

V Agáta a čarodejník

Zlata Dončová

JEDNOM STAROM ZÁMKU žil čarodejník Gulizved. Bol to samotár, čudák, výmyselník a na dôvažok ešte aj zvedavec, ako to už naznačuje jeho meno.

Lenže práve v tom bol háčik, že jeho zvedavosť nemala v sebe nič radostného a bola vlastne Gulizvedovým trestom. Gulizved bol totiž najväčším zvedavým na to, či niektorú z dvanásťich zástaviek s rodinným erbom, čo sa trepotali na dvanásťich zámockých vežiach, v noci čosi neodnieslo alebo či sa sňou dačo nestalo.

Gulizved zdedil pred davnymi rokmi, už ani nevie, kedy to bolo, trinásť zástaviek od svojho predka. A nesmel opustiť zámok, ani sa zrieknuť čarodejníckeho remesla, ba ani umrieť, kým nevyvesí všetky zástavky až do poslednej. Ale kam vyvetiť tú poslednú, keď sa tých dvanásť drží, a ni jedna sa neroztrhá, ani ináč ju čert neberie.

Odnepamäti trápi Gulizveda táto okolnosť. Chodí po zámku, nespieva si, nepíska, na zvyšnú zástavku hľadí. Zopsul sa celý svet a čarodejnictvo už nikto nemá v úcte. Kto by sa bol kedy opovážil priblížiť k jeho zámku! A dnes si deň čo deň hľba turistov ide pred bránou oči vyočiť. Radi by nazriet dnu, ale kým Gulizved žije, do zámku ľudská noha nevkročí. Jedine ak by . . . Gulizved nešťastne mávol rukou. Jedine ak by sa oženil, a to on nespraví. Nijaké dievča sa mu ešte nepozdalo.

Gulizved behá z izby do izby, aj cez hrubé múry cíti pohľady zvedavých ľudí. A keby mal aspoň v noci pokoj. No darmo sa skryje do najzadnejšieho kútika, okolo zámku podchvíľou zafíčí obluda so žeravými okálmi. Alebo železný šarkan zahrní ponad veže. Je to na zúfanie.

Jednej noci ho roztriasla taká trýzeň, že vstal a odišiel do trinástej komnaty, kde spočívala na zamate nešťastná trinásťa zástavka.

Spálím ju, povedal si a začal rozduchovať oheň. Kývol rukou sem, kývol rukou ta, a v ohnisku začalo ffkať, syčať, vriť. Z trinástej komína sa valí červený plameň.

Ludia vybehli z domov, rukami zalamujú, myslia si, že sa

zámek chytil. Medzi tými, čo bežia ratovať, je aj Agáta, mladá dojčička. Ona prvá zbadala, že to nie je požiar, že to len z komína šíbu plamene.

„Stojte, ľudia, to iba čarodejník rubíny okresáva!“

„Nie rubíny, ale zlato vyrába, pozrite na tie iskry!“ kričali iní.

Vtom sa najvyššia veža zakývala ako vrbový prútik. Ľudia sa rozpŕchli, len Agáta stojí, čaká, vežu z očí nespustí, ruky pod zásterou mrví. Čo keby dáky ten rubín alebo kus zlata vypadol? Mala by na krásny prsteň.

li ich hlava-nehlava. Mladý bobor sa rozplakal a Rýchly jeleň ušiel z bojiska. Najstatočnejšie sa držal náčelník. Hoci ho dievčatá šíviali zo všetkých strán, stačil im rozhádzat bábiky. Potom i on ustúpil. Po bitke si Huróni znova posadali okolo ohňa. Rozprávali si bojové zážitky a súchali bolavé miesta.

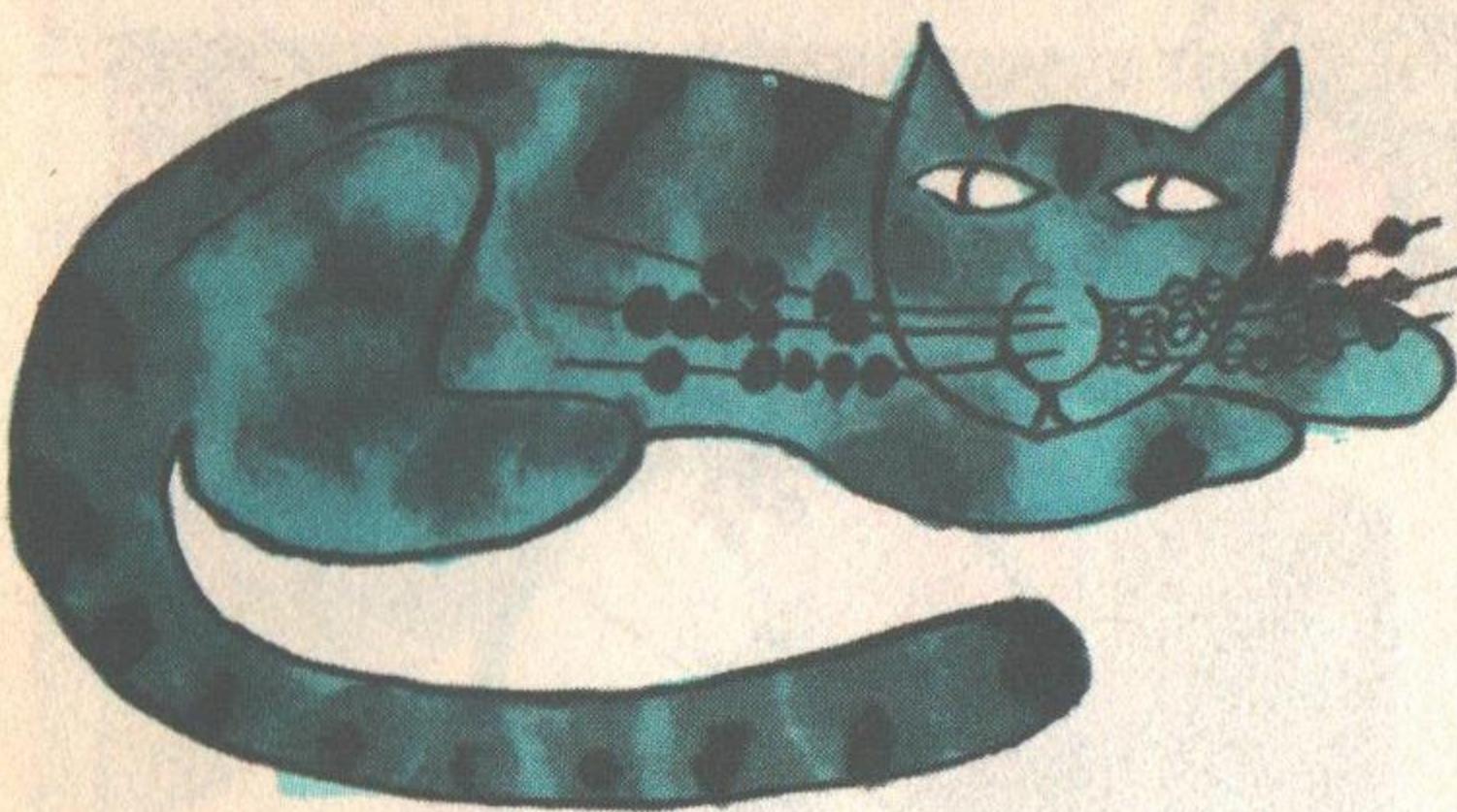
Teraz bol čas venovať sa lov. Pobrali udice a šli na ryby. Po dlhom úsilí chytili niekoľko belíc a ostriežov. Hodili ich do pahreby a netrpezlivu vyčkávali, kým sa trochu opečú. S chuťou sa pustili do jedla. Mračili sa pritom, odplúvali, ale všetci svorne tvrdili, že ešte také dobré ryby nejedli. Náčelník práve chcel otvoriť novú poradu s bojovníkmi, keď vtom počuli:

„Jano, Jano, kde si?“
Zbledol.

„Mama“. Vymotal sa z vrbiny.

„Ako to pasieš? Husi prišli domov samy a jedna chýba. Čo tu vlastne robíte?“

A švh-švh prútom veľkého náčelníka. Vyplášení bojovníci si spomenuli na svoje husi. Rozbehli sa za nimi. Toho dňa sa už pri táborovom ohni nezhromaždili.

MAČKA

Mačka večer počítala,
koľko myší nachytala.
Jednu malú na dvore,
druhú väčšiu v komore,
tretiu myšku na pavlači,
až ju z toho bruško tlačí.

PRASIATKO

Prasiatko sa v blate hralo,
sukničku si zašpliechalo.
Na špinavé nožičky
natiahlo si čižmičky.
Jeho mamka hlasno kvíka:
„Co to mám za nezbedníka?“

MORIAK

Tancoval moriak štvorylku,
unavil sa však za chvíľku,
ale morka neprestala,
až do rána tancovala.

Mária Foltinová

A tu sa zrazu veža prestane kyvotať, rozletí sa však brána a pred Agátou stojí počerný mládenec.

„A vy ste kto?“ čuduje sa Agáta.

„Ja som čarodejník.“

„Ktoooó?“ zhúkne Agáta. Chasník si z nej bude uťahovať! Akoby nevedela, že čarodejníci sú starí a bradatí.

„Čarodejník,“ opakuje počerný mládenec.

„To môžete povedať starej Bryndziarke, tá vám azda uverí.“

„A to je kto?“

„Keď ste čarodejník, tak si ju pričarujte,“ odsekla Agáta a urazena sa pobrala preč.

Čarodejník hľadí, čosi v ňom osmutnelo. Aké krásne oči má tá dievka. Nie, on už nemôže bez nej ostat.

Zakrúti rukou v povetri, a hned sa prihnalo veľké koleso so sedaňou. Gulizved nemešká, vyskočí na sedaňu a podho za Agátou.

„Vráť sa! Vovediem ťa do zámku a ukážem ti všetky komnaty.“

„Prečo mi tykáte? Aha, vy ste . . .“ nedopovedala a začala mu tiež tykať. Možno je predsa len čarodejník, keď má odrazu také koleso, no ona sa nedá ponížovať ani od čarodejníka. „Keď chceš, tak sa zoznámme. Ja som Agáta, pracujem v krajině a mám dobrý plat.“

Gulizved stojí, na Agátu hľadí.

„Ty sa teda vôbec nevieš správať. Ja som sa ti predstavila, a ty nič. Ako ťa zovú?“

„Gulizved,“ zatriasol sa mu hlas.

Zasa stoja, do očí si hľadia. Agáta sa spamäta prvá.

„Volal si ma dnu.“

„Podľme,“ povie natešený Gulizved.

Mávne rukou, a už je na kolese i druhá sedaňa, Agáta sa posadila, v tej chvíli prifrčali do zámku.

Gulizved otvára jedny dvere, druhé dvere, všade krása nad krásu.

„Ty, počuj, a šaty nevieš vyčariť? Môžu byť mini aj maxi, slniečkové i hviezdičkové, na každú príležitosť.“

„Všetko môžem, len ostaň tu so mnou.“

„Hm, ale čo družstvo a čo by na to ľudia?“

„Ožením sa s tebou.“

„Dobre . . . A aké máš školy? Ja mám celú zédéešku. Vieš písat a čítať?“

Gulizved jej ukáže olovko a pergamen.

„Toto? Ty si najmenej sto rokov za vývojom. Hned pošli do papiernictva po zošity a perá. Počkaj, keď odchádzaš, tak sa pozdrav!“

Gulizved sa usilovne učí a Agáta si skúša každý deň nové šaty.

„Tak, ja som už zaoblečená,“ povie jedného rána, „ale ty chodíš na potupu sveta. Pričaruj si pracovný oblek, spoločenský, večerný a vychádzkový. A ten nový šláger si sa už naučil? Zapískaj mi ho.“

Gulizved píska, ukláňa sa, čaruje, a keď treba, i varí.

Zámok je pod Agátiným velením a celkom sa zmenil. Každý deň prichádza veľa návštěvníkov. Obdivujú vo vitrínach bývalé černokňažníkovo oblečenie, nástroje, nábytok, sedaňu i olovko s pergamenom.

Gulizved si už na cudzincov zvyká, no čosi mu stále nedá pokoj.

„Čo ti je zasa?“ sptyhuje sa Agáta.

Keď jej povedal o trinástej zástavke, rozchichotala sa.

„Maj rozum, spravíme z toho senzáciu! „Fangla nesmrteľnosti! Kým trvá zástavka, bude žiť aj Gulizved. Dáme ju do zvláštnej vitríny, a kto ju bude chcieť vidieť, musí priplatit.“

Tak si Gulizved nažíva s Agátou. Privykol si vyberať vstupné, peniaze mu už nerobia také ťažkosti ako spočiatku. Jeho zvedavosť dostala celkom iný smer. Nezaujímajú ho zástavky, ale koľko vybrali v ten deň vstupného.

A Agáta?

Ked odbije na veži polnoc, prehodí si cez hlavu bielu plachtu, vyjde na hradby a predstavuje bielu panu. Takže si niečo prizarobia aj v noci.

Tak sa ten svet mení.

Čudný rybár

Rachel Baumvolová

„Rybár, rybár, prečo si nechytíl nijakú rybu?“

„Aj som chytíl, ale zakričala na mňa, tak som ju pustil nazad do rieky.“

„Ale veď ryba nemôže kričať, nemá hlas.“

„Rybár, rybár, prečo si nechytíl nijakú rybu?“

„Aj som chytíl, ale pohrozila sa mi prstom, tak som ju pustil nazad do rieky.“

„Klameš! Ryba sa nemôže pohrozit prstom, nemá ruky.“

„Rybár, rybár, prečo si nechytíl nijakú rybu?“

„Aj som chytíl, ale zadupkala nohami, tak som ju pustil nazad do rieky.“

„Zasa klameš! Ryba nemôže dupkať, veď nemá nohy.“

„Rybár, rybár, prečo si nechytíl nijakú rybu?“

„Aj som chytíl, no tu vidím, že ne má ani ruky, ani nohy, ani hlas — tak som ju pustil nazad do rieky.“

Preložila M. Ďuríčková

Olovrant

Elena Gahérová

Jedno uško, veľké bruško,
nepočuje, nevidí,
k snaďným ústam potrafi.

Uhádli ste. Hrnček. A v nom?
Dvoje zvedavých očí sa zahľadeli dovnútra.

Neslýchané! Akési biele more spenené.

Vše len zaduje a vlny naskočia ako hrebene.

Čo to tam pláva? Možno i koráb piráta-Hnáta.
Blíži sa, blíži. Jaj! Ved je to omrvinka a mliečne
more sladké! Nuž ochutnajte, dobrú chut!

Lúči sa škovránok

Ludmila Podjávorinská

Lúči sa škovránok,
smutný a nemý,
lúči sa od drahej
slovenskej zemi:
Zbohom bud', lúbezný
slovenský svet,
azda sa ku tebe
navrátim späť.

Sotva mi vo svete,
sotva tak bude
jak na tej skalnej
slovenskej hrude,
kde môj spev zarána
k nebu sa vznáša
a pastier s piesenkou
v ústret mi jasá.

Slovensko milené,
všetok tvoj žial
rád by som na krídlach
odniesol v diaľ,
celé ťa premenil
v spevavý raj.
Slovensko predrahé,
dobre sa maj!

Radovidienka

Mária Ďuričková

Listy prináša poštár, jar prináša lastovička, ale či viete, kto prináša sny? Sny prináša Radovidienka. Tak si ju ľudia pomenovali, pretože každý z nich by rád videl, kto mu tie sny prináša, tak rád by ju každý videl! Lenže to sa ešte nikomu nepodarilo.

A predsa!

Raz jedno dievčatko — volalo sa Ivanka — sedelo v kresle, nohy skrčené až pod bradu, a učilo sa násobilku. Na otvorenom obloku povievala záclona, zvonku doliehal hrmot a cengot mestskej ulice A tu — tu vám tým otvoreným oblokom vonanulo do izby utešené stvoreniatko. Zakrúžilo ponad stôl, na ktorom mala Ivanka rozložené zošity, potom zosadlo na flaštičku atramentu a zavrtelo sa na vrchnáčiku. Krúžilo na prstoch drobnej nôžky a vokol neho viali a poletovali riasnaté tmavobelasé šaty, posiate zlatými iskierkami. Boli to šatôčky ušité z jasnej nočnej oblohy, a ako sa vlnili, šírila sa od nich podivná sladká pohoda.

Nie si ty náhodou Radovidienka? pomysela si Ivanka v úžase.

„Náhodou si uhádla,“ odpovedalo dievčatko na nevyslovenú otázku a prestalo sa na chvíľu vrtieť. Oči malo ako hviezdy, ako dve polnočné hviezdy zo súhviedia Orión.

„Áno, som Radovidienka a doniesla som ti sen, po akom už dávno túžis.“

„Máš krásnu prácu, Radovidienka! Ach, aká som len rada, že ťa vidím!“

Radovidienka sa zasmiala, ako keď sa korálky rozsypú po stole. „Niekoľko,“ hovorila pomedzi smiech, „niekoľko nosím aj inakšie sny. Napríklad kameňom roznášam sny zo všetkých najtvrdších. Kým sa kameňu taký sen odsníva, prejde aj dvesto

rokov. A niekoľko,“ Radovidienka sa znova rozosmiala, ako keď sa rozsypú korálky, „niekoľko mi povie môj kamarát vietor: Radovidienka, nože mi pohod' dáky sníček. Tak mu pochodím nejaký ľahký sníček, vietor sa zasníva a vtedy nastane bezvetrie.“ Radovidienka zakrúžila na prstoch drobnej nôžky a izba sa rozvoňala jabloňovým kvetom. Ivanka chodí pod Jablonou, je už veľká, nemusí sa učiť násobilku, dávno už vie násobenie, delenie i zlomky, teraz len kráča popod Jablonu a mládenec, krásny ako princ, ju drží za ruku a hovorí: „Až dozrejú jablká . . .“ Koniec vety zanikol v cengote električky, nedalo sa rozumieť. „Až dozrejú jablká . . .“ zopakoval mládenec, krásny ako princ, no zvyšok vety sa znova stratil v cengote električky. Odporná električka, len vyzváňa a vyzváňa...

Ivanka sa strhla, cŕŕŕ, ktosi cengá.

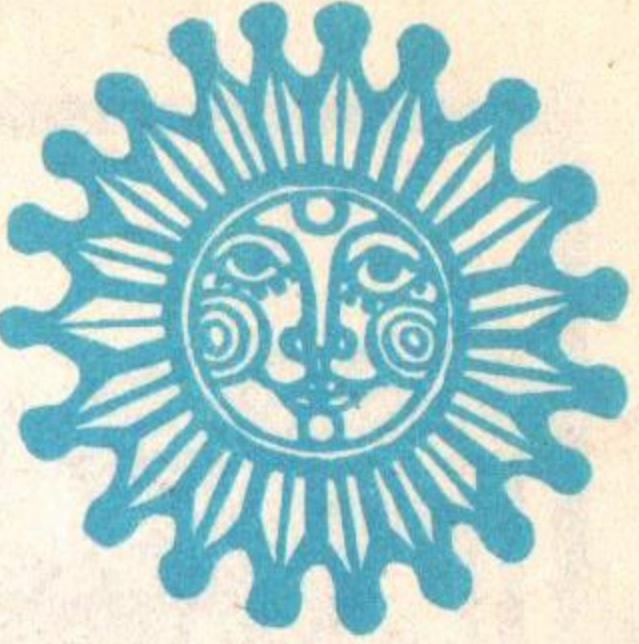
„Ahoj, Iva! Čo máme za úlohu?“

Pavo od susedov, každý deň sa chodí sputovať.

„Mohol by si už niekoľko použiť aj vlastnú pamäť,“ dudre Ivanka. A čo najskôr ho odprevadí, veľmi jej je naponáhlo. Potom sa znova usadí do kresla k násobilke a podchvíľou túžobne hodí okom na povievajúcu záclonu, možno sa Radovidienka ešte vráti s tým krásnym jabloňovým snom . . . A podchvíľou hodí okom na vrchnáčik atramentovej flaštičky, predsa nie je možné, aby sa taký sen navždy pretrhol . . . Ach, Radovidienka, Radovidienka, ty utešená, do hviezdnej oblohy odetá!

KNIŽKA PRE TVOJU RADOST

Poviem ti o takej knižke, v ktorej je za vrece rozprávok z celého sveta. Pozbieran a pripravil ju Richard Berger z Rakúska. Pamätaľ pritom na deti, čo majú rady rozprávky krátke, aby si ich stihli prečítať, ešte kým zaspia; pamätaľ aj na tých, čo sa radi smeju, a vybral do knihy hodne veselých rozprávok: napríklad o hrnčeku s bruškom ako súdok, o domčeku, v ktorom žila myška s vtáčikom a klobáskou, alebo o tučnom mastnom pampúšiku. A pravdaže, nezabudol ani na tých, ktorým by sa nerátali rozprávky bez výl, trpaslíkov, zbojníkov alebo dyanásthlavých drakov, ktorých treba skántriť. Ba mysel aj na tých, čo by sa chceli dostať na ohnivý hrad, do riše mačacieho kráľa alebo do krajinu Leňochia, kde sú vraj domy z koláčov, dvere z medovníka a steny sám pečienka. Neveríš? Tak si prečítaj knižku Sklená studňa. To je ona!

A teraz niečo pre tých, ktorým už rozprávky nestacia. Nechceli by ste ísť na výlet s niekým, kto prešiel krížom-krážom celú našu vlast? Navštíviť mestá i dediny, lesy i pralesy, doliny i jazerá a dozvedieť sa veci, o akých sa nám ani nesnívalo? Napríklad, že na našom území žil človek už pred pol miliónom rokov, že v Tatrách rastú rastliny, aké sa nenájdú nikde na svete, že v juhoslovenskom kraji sa našli 3000 rokov staré masky pravekých čarodejníkov . . . Stavme sa, že si o tom ešte nevedel! A pritom je to len malá časť z veľkého množstva prekvapení, ktoré pripravil pre teba spisovateľ Václav Huňáček v knižke Republika naša. Na prechádzku po jej stránkach ťa pozýva

tvoja kamarátka Maťka.

Smelý Zajko v Afrike / Na obrázky

Mladí Zajkovci dali starým Zajačkovcom, čo mali. Darovali im novú chalupu.

„Ej, synko Zajko, a v čomže budeš bývať, keď chalupu dávaš nám?“ sptyuje sa mať.

Ale Zajko iba labkou hodil, že on nijakú chalupu nepotrebuje, lebo o deň-dva nebude o ňom ani chýru, ani slychu. Ženu pojme, svetom pôjde a nevráti sa domov, pokým nenájde slnce a nenaberie si do vriec dňa, aby si s ním aj v noci mohol zasvetiť.

Začne tu mať nariekať, začne otec smútiť, a aj mladá Zajkuľa, že by tiež radšej doma ostala, ale Zajka prehovoriť nemôžu. A keď teda pláč nepomohol, mamka-starenka hneď nasypala múky na koláč a sptyuje sa syna:

„Synko Zajko, a či to pôjdete ďalej, ako je ten tretí vrch od nás?“

„Ďalej, mamka, ďalej!“

Nuž keď ďalej, prisypala mamka múky ešte raz toľko. Zamiesila a sadla pod pec, že si podrieme, pokým cesto skysne. Ostatní si posadali pred chalúpkou pod oblok a zhovárali sa. Až tu mladá Zajková pozrie nad hlavu a vidí, že sa v obloku dačo biele vydúva.

„Hej, mamka, načože dávate perinu do obloka, veď vám bude tma,“ hovorí Zajková.

„Len ju nechaj, dievka moja,“ hovorí starý, „v tme si chutnejšie podrieme.“

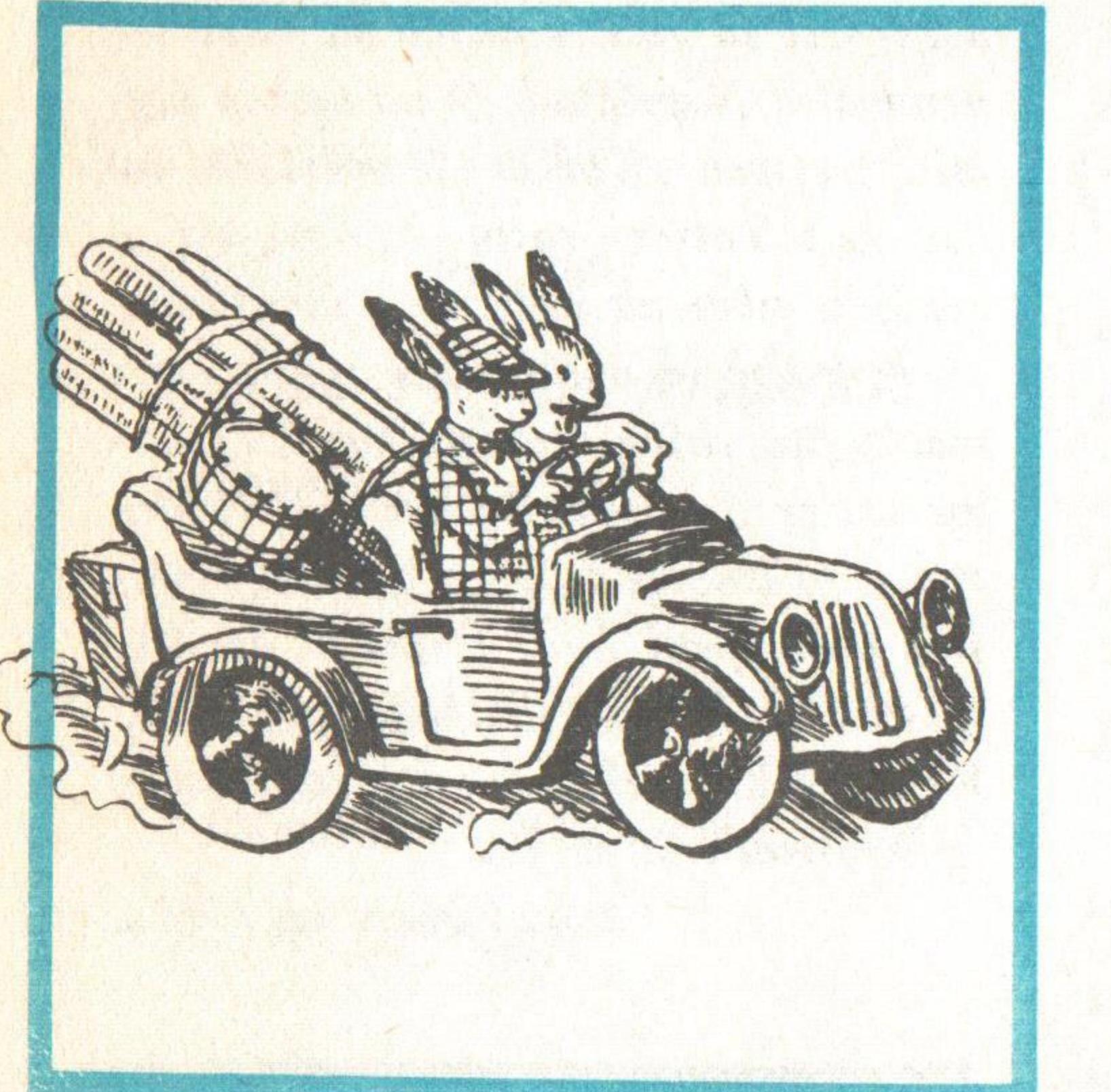
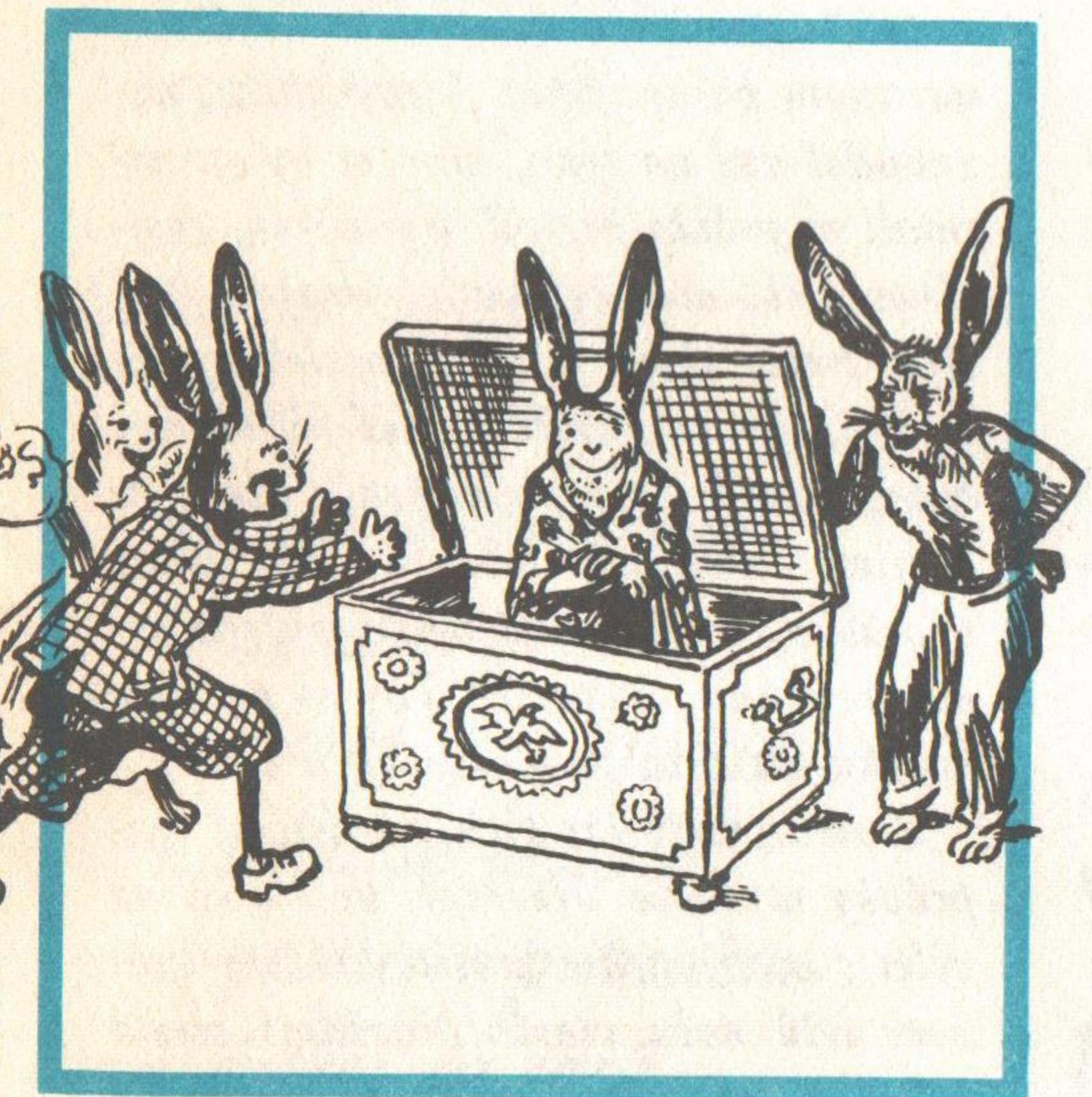
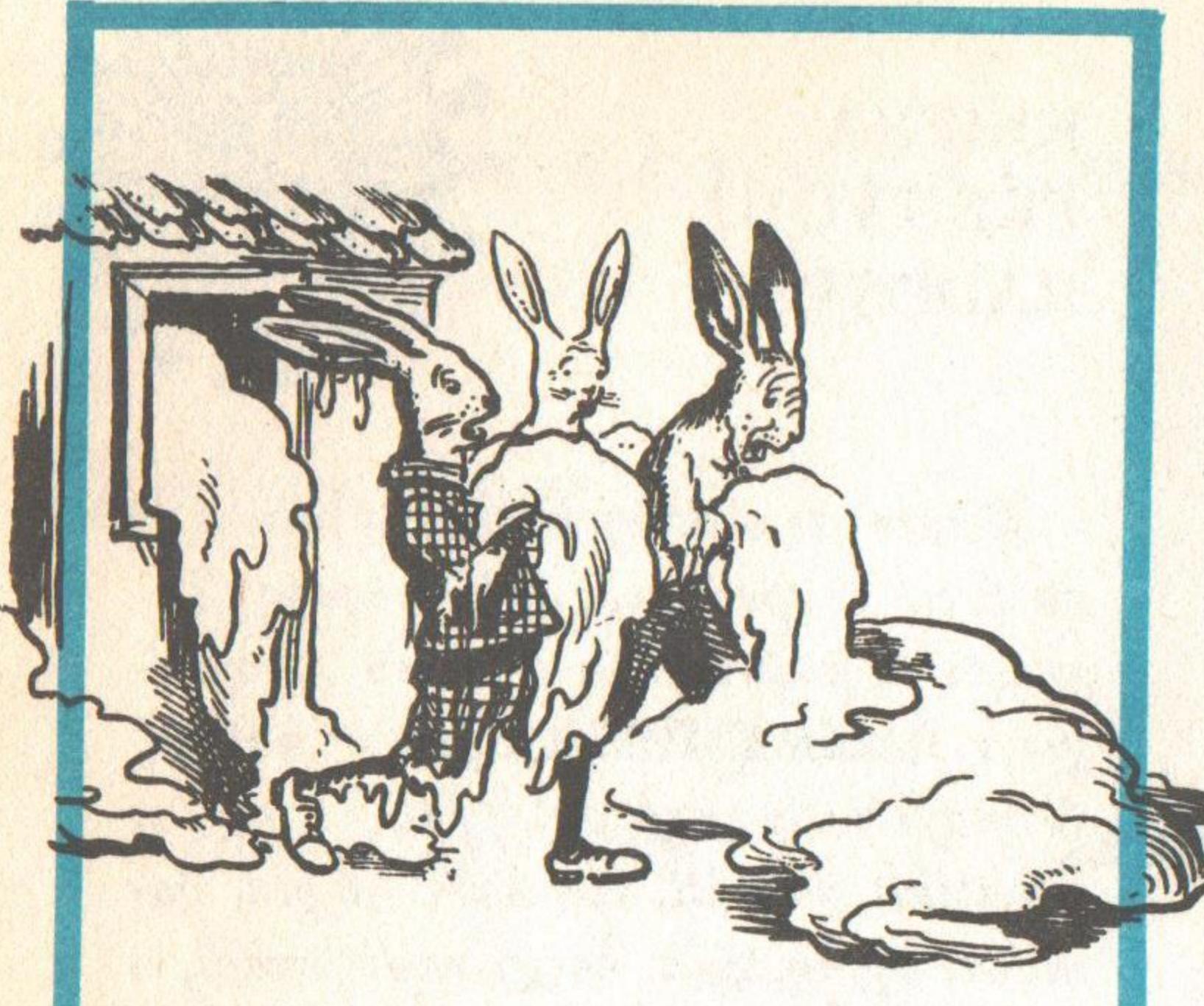
Ale o chvíľu kvaplo mladej Zajkuli na nos kus cesta, a nech neodskočia, tak ich všetkých troch privalí.

To sa cesto v chalupe tak rozkyslo, že sa už pchalo von oblokom.

„Chalupu nám roztisne!“ kričala Zajková.

„Čože chalupu, ale starenku nám tam pridusí!“ bedákal Zajkov otec.

Tahajú zajkovia cesto, rozťahujú ho od stromu po strom, lepí sa im na labky, aj na chvosty sa im trochu prilepilo. Sú smutní, že teraz budú mať dlhšie chvosty a celý zajačí svet ich vysmeje. Ratujú, ratujú, vynášajú cesto. V chalupe ho už niet ani na bochník, a starenku-zajačicu jednako len nikde nevidia. Z chalupy nevyšla, a v chalupe jej niet.

J. Vodrážku napísal J. C. Hronský

„Ej synko Zajko, toto sa u nás nikdy nerobilo, nemal si ty stavať ľudský dom, to je pre zajacov iba neštastie.“

A keď im bolo najsmutnejšie, tu sa odrazu začne otvárať vrchnák na múčnej truhlici a pod vrchnákom sa ukážu zajačie uši.

„Od malička som spávala v zajačom brlohu,“ vysvetľovala starká. „Nebola by som ja oka zažmúrila, nech sa do tej truhlice nevopchám.“

Starenka bola teda zachránená, ale z veľkého koláča nebol už nič. A keď nebolo koláča, Zajko a Zajková museli odcestovať bez neho.

Zajko vytiahol auto, čo si vlni vyslúžil, vložil doň bubon, čo si vo svete nadobudol, usadil si do auta ženu, zatrúbil a šli.

Auto letí, fŕli, pred ním vietor, za ním prach.

„Povedz mi, Zajko,“ pýta sa Zajková, „či my takto celý svet preletíme?“

„Akože, nuž pravdaže!“

„A keď príde potok?“

„Bude cezeň most.“

„A keď mosta nebude?“

Hop! Tu sa musel aj múdry Zajko zamyslieť. Ale ľahká pomoc tomu, kto si rozum nadobudol. Zastaví Zajko auto pri najbližšom rúbanisku, naloží naň brvien a zas iba vietor pred nimi a prach za nimi. Nestačí sa Zajková čudovať. A zrazu, div nad divy: vidí vysoký kopec a na ňom iba jeden jediný dom, ale taký veľký, že sa na kopec ledva sprace.

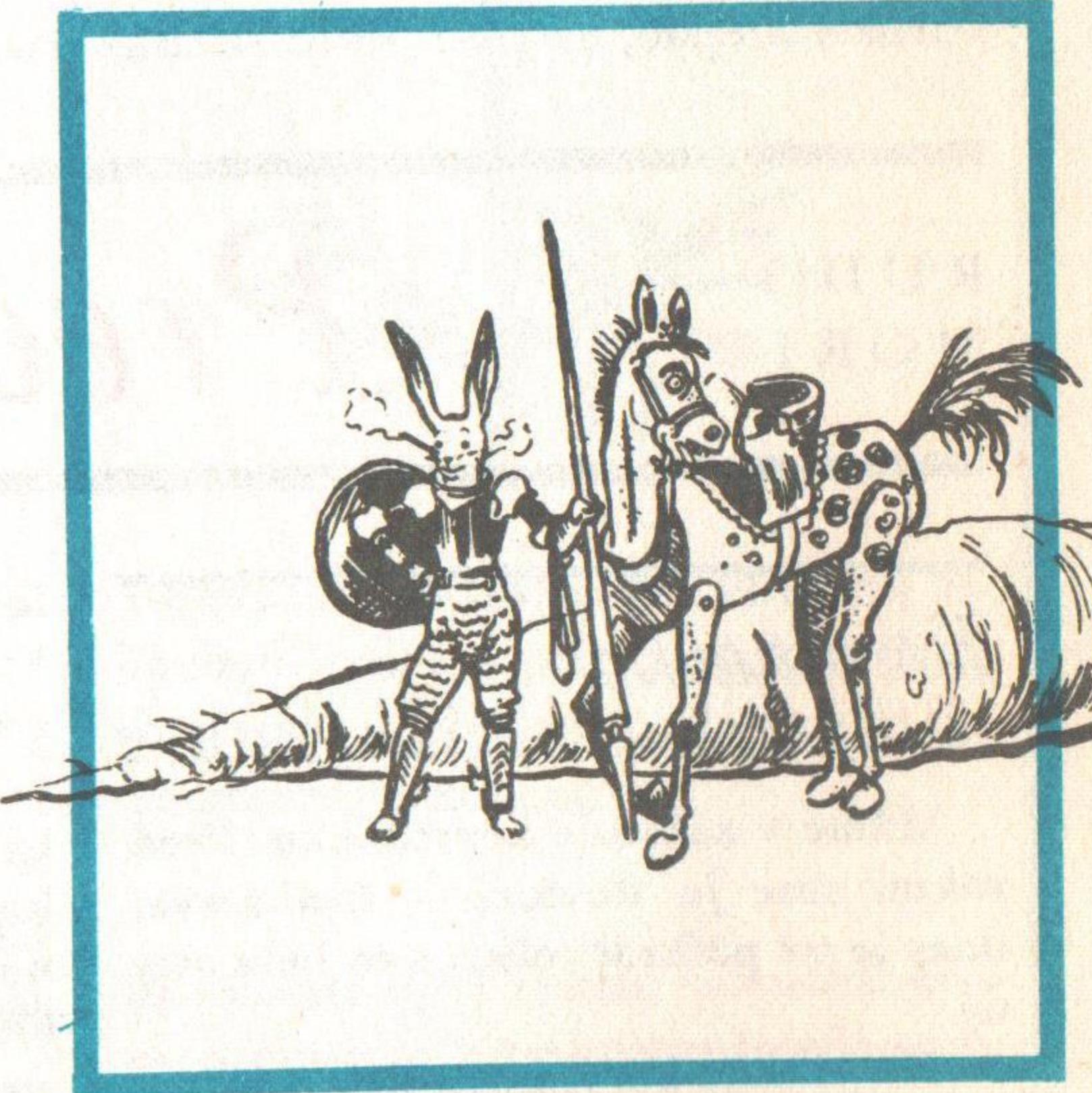
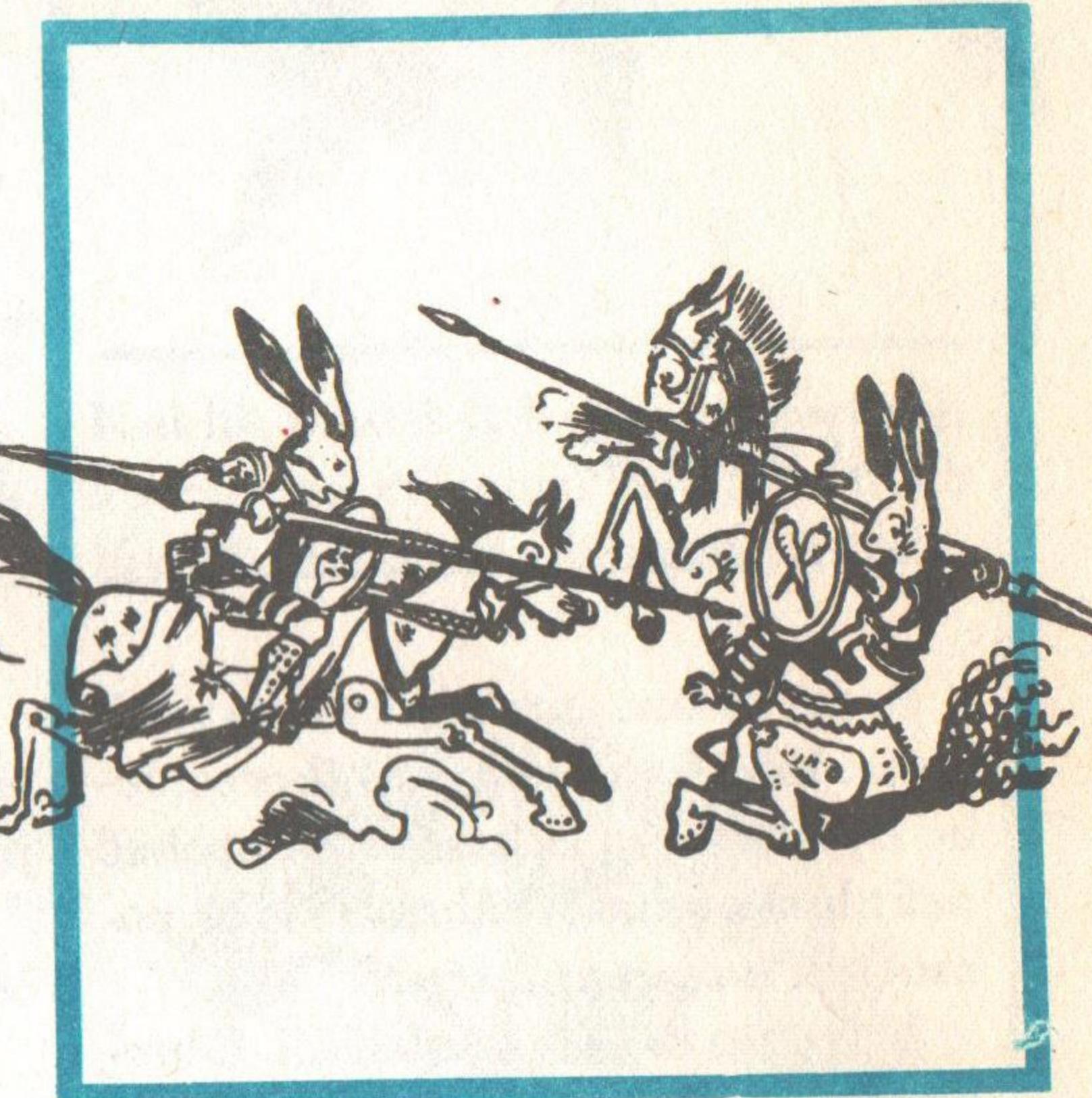
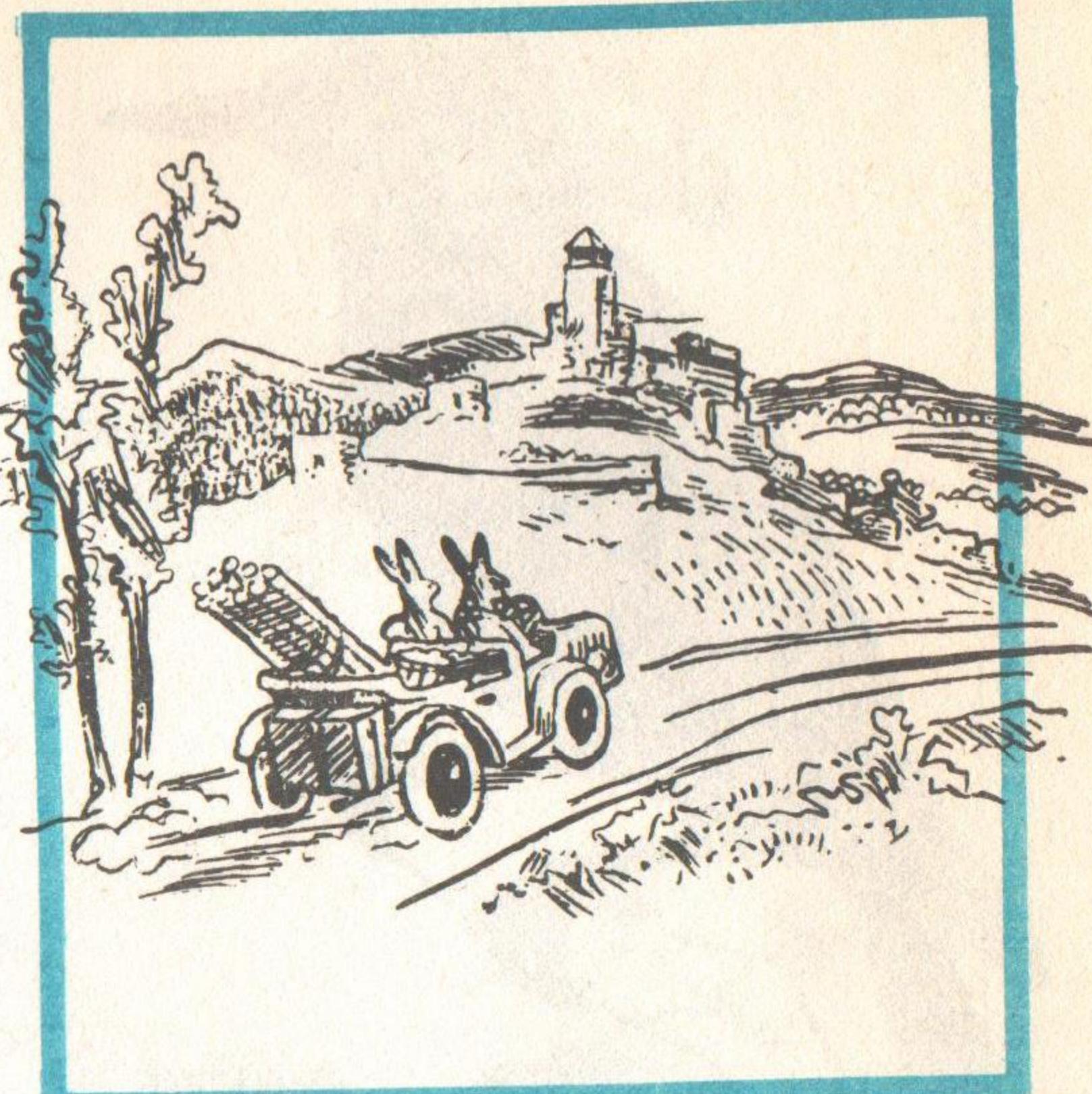
„Nie je to dom, ani chalupa, ale je to Trenčiansky zámok,“ vysvetľuje Zajko. „Keď mali zajace kráľa a neskrývali sa po kadejakých dierach, nuž zajačí kráľ býval v tomto zámku.“

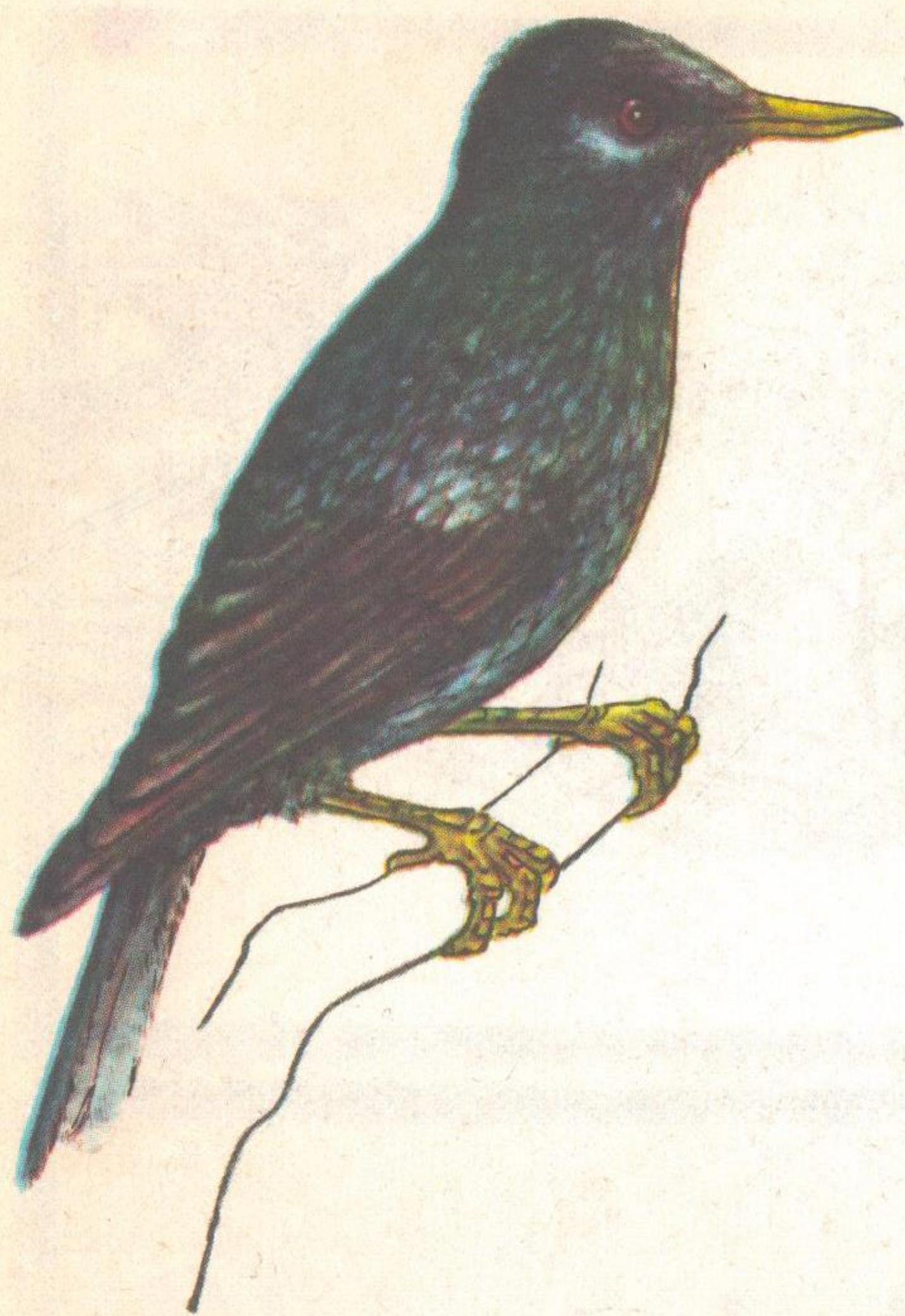
„Ach, ach,“ čudovala sa Zajkuľa.

„Čo sa máš čo čudovať. Vtedy zajačici aj ostrohy nosili.“

„Ach, vari také, ako má kohút!“

„Ej, ale si neurnná! Ostrohy zo zlata! A keď bola hostina, najsmelší zajačí rytieri posadali na drevené kone, oštep do jednej labky, kopiju do druhej labky a tak zápasili na zámockom dvore. Najmocnejší zvítazil, a keď zvítazil, nuž dostal za odmenu takú ohromnú mrkvu, že ju do smrti nevládal zjest. Hja, to ti boli časy!“

VÔNE JESENE Od malička mám rád jesenné vône. Chodievam za nimi na dedinu.

Chlapci na poliach pália zemiakovú vňať. Aká to úchvatná vôňa. A ešte keď z pahreby vyberú upečené zemiačky!

Gazdinky rovno v záhradách varia slivkový lekvár. Pod kotlom blkocie oheň, v kotlíku frfoce lekvár. A gazdinka ho mieša, kým nie je poriadne hustý. Tá vôňa! Jesenný vetrik ju roznaša po celej dedine.

V lese sa zase nemôžem nasýtiť vône zrelých malín a černíc.

Utešené sú vône jesene. Neopakovateľné. A to všetko voňajú dary bohatej prírody!

dzajú, a na to je škorec chúlostivý.

Nuž sa rozlúčil: sadol si na okenicu — a potom hybaj na juh!

Len čo vyložil z búdky pazúrik, už sa do nej nastahoval vrabčiak. Ale to len do jari, milý vrabče! Na jar sa škorec vráti!

Jež

Tam, kde sa končí široký lán strniska a začína sa jelšový lesík, rastie pokrútená hruška-plánka.

A nedaleko v briežku má svoj brloh jež.

Sadnem si obdaleč a pozorujem.

Vyběhne ježko z brlôžka a beží pod plánku. Tu si odhryzne zo spad-

nutého ovocia, tam si odhryzne, a keď je sýty, hybaj do roboty. Vyštverá sa povyše plánky, skrúti sa do klbka a gúľa sa dolu briežkom. Rovno medzi popadané hruštičky. Keď sa potom vystreje, na pichliačoch má nastoknuté plánky. Jednu, dve alebo i viac. A už beží s nimi do brloha. Uloží si ich do komôrky a hybaj zase pod plánku! A zase je v klbku a kotúľa sa a zase má plánky na pichliačoch. Tak to ide dokola. Musí ten ježko mať priestranú komoru! Aj veru má, lebo zima je dlhá a on nemôže do mrazu ani nos vystrčiť, ak nechce, aby mu omrzol.

Ked som prišiel pod plánku na druhý deň, bol tam včerajší ježko spolu s kamarátom. A hruštičiek už bolo oveľa menej.

Náš škorec

Spravili sme mu búdku a zavesili na jabloň. A tak je to náš škorec, lebo býva v našej záhrade. A chrobač tiež zháňa v našej záhrade, je to pomocník na nezaplatenie.

V týchto dňoch sa rozlúčil. Chrobač už niet — mrazy dobiedzajú čoraz silnejšie, až pod perie zachá-

RUDO
MORIC

Prechádzky po prírode

Korytnačka

Máme v záhrade korytnačku. Pred rokmi sme ju dovezli z Bulharska, dnes je už pätkrát toľká, ako bola vtedy.

Na jeseň je korytnačke hej. Ani krá-

iovnej! Pochutnáva si na paradajkách i na šaláte, niekedy si nájdzie spadnuté zrunko hrozna alebo sladkú hrušku. Napcháva sa ostošest. Pripravuje si zásoby na zimu. Lebo prídu prvé mrazy a korytnačka prestane žrať, začne sa na noc zahrabávať do zeme. Každú noc hlbšie a hlbšie, a aj keď cez deň vykukne slniečko už ju to nerozohreje. Ko-

rytnačka sa pohybuje čoraz pomalšie. Až jedného dňa, keď už mráziky obielia inovaťou spálenú vňať, zahrabe sa korytnačka hlboko do zeme. Tak hlboko, aby ju nedostihli ani najtuhšie zimné mrazy. A tam bude spať až do jari.

Dô videnia v apríli, milá korytnačka!

Obrázky Jána Šveca

LEKÁREŇ V PRÍRODE

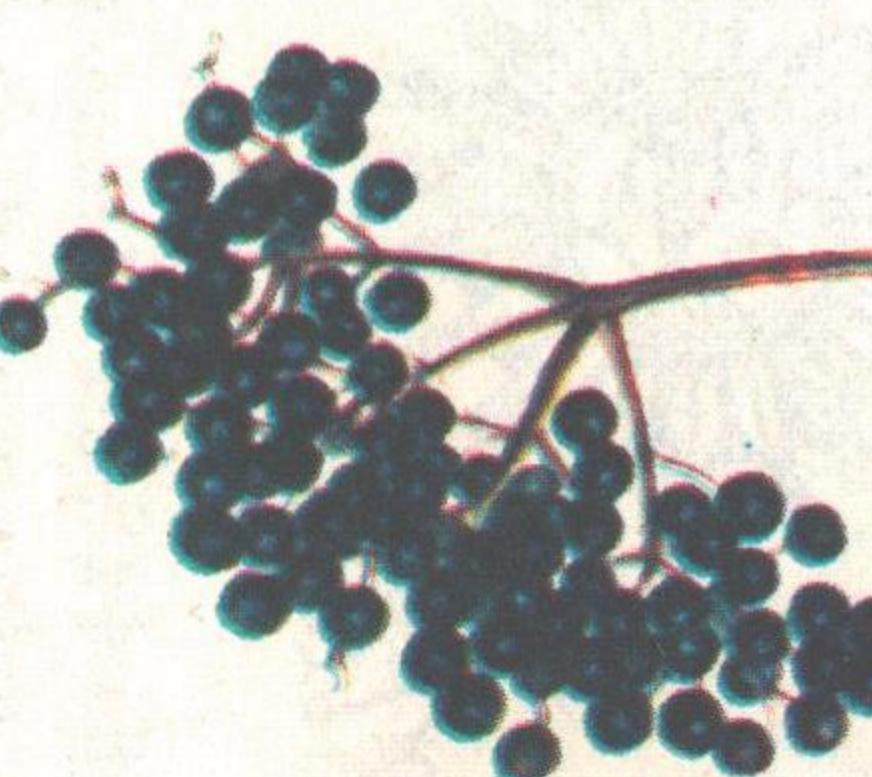
V lese i na poliach je lekáreň. Neveríte?

V prírode rastie mnoho liečivých bylin. Starí ľudia ich zbierali a liečili sa nimi. I teraz sa liečivé bylinky zbierajú a v továrnach z nich vyrábajú lieky. Vzácne lieky, dobrodenie pre chorých. A môžu ich zbierať aj mladí, aj vy, slnečníci a slnečnice! Len pozor, aby ste nezbierali koreň rastliny, kde treba zbierať kvet alebo plody!

Preto rad-radom, čo sa zbiera — a kedy!

Vres obyčajný. Nízky krík, nájdete ho na pastvinách, vo svetlých lesoch i na piesočnatých pôdach. Zbiera sa kvet i vňať. (Pozor! Za čistý kvet do stanete viac peňazí!) A kedy? V Mesiaci lovú!

Baza čierna. Strom alebo ker v listnatých, zvlášť bukových lesoch, ale aj pri plotoch a rumoviskách. Zbiera sa len koreň! V Mesiaci lovú a Mesiaci padajúceho lístia. Pozor, pozor! Pri zbere a sušení je prudko jedovatý!!!

Lopúch väčší. Na pustých miestach, na rumoviskách a v kroviskách. Zbierať korene, pred sušením rozrezáta a duté zahodiť! Mesiac lovú a Mesiac padajúceho lístia!

Čakanka obyčajná. Na medziach, pastvinách, lúkach. Zbierať len koreň! V Mesiaci lovú a Mesiaci padajúceho lístia!

Šípky. Červené plody ruže šípovej, dobre ju poznáte. Mesiac lovú i Mesiac padajúceho lístia.

Kuklík mestský. Bylina vo svetlých lesoch, na rúbaniskách a lesných lúkach. Mesiac padajúceho lístia!

Valeriána lekárska. Na vlhkých lúkach, v lesoch a priekopách. V Mesiaci lovú a Mesiaci padajúceho lístia.

Skúste to! Urobíte užitočnú prácu a prídeť k pekným peniazom.

Pán učiteľ Kolesár, ktorý učí matematiku, upozorňoval raz Joža Gajdoša: Počuj, Jožko, prečo ty ho voríš jednostaj „štíri“, a nie tak, ako my ostatní tu v triede — štyri?!

„A vedť tak vravia aj druhí... aj pani učiteľka Kováčová tak vraví.“ Myslel, že vyhral a pán učiteľ Kolesár mu dá pokoj.

No na druhý deň už aj pani učiteľka vravela štvri. A Jožo začal rozmyšľať o dobrém príklade.

Popletená reč

Kmotrám vás, vítačko. Ustolte sa za nás sad a ochlebte si nášho kraja. Privítkol k nám beh a ukradol nám poludnie pred samým prasatom. Ale nás brech sa naňho rozpesal, až po samý beh za ním dolesal a rozkožuchoval mu trh.

Na odášku os novedal Jožko Mrkvička opáč.

ZÁHADA

Bolo jedno dievčatko a to si ráno nikdy nevedelo ponachádzať veci. Maťka mu rada:

„Dcérka moja, večer si vždy zapíš, kde si čo čo položila, a tak si to ráno ľahko nájdeš.“

Dievčatko poslúchlo a hned v prvéj večeri si zapísalo:

„Topánky mám pod stolom, šaty na stoličke, čiapku na taške, tašku na stole a ja som v posteli.“

Ráno dievčatko vstalo a začalo sa obliekať. Šaty si našlo na stoličke, presne podľa zápisu, topánky pod stolom, čiapku na taške, tašku na stole. Potom pozrelo na posteľ a hlboko sa zamyslelo: Pane Bože, a kde som ja?

Popod Hámor

Popod Hámor vysypaná cesta, zaplavala frajerečka pekná, zaplavala, ruky zalamuje, že jej milý preč pomašíruje.

Neplač, milá, ani nemariakaj, ved nás cisár pekne pooblieka, dá nám šaty aj sivú gubaňu, položí nám čákovik na hlavu.

Objavila Beata Riapošová,
Helpa

Ja som šuhaj

Ja som šuhaj z Bolerázu, robím všetko, čo mi kážu. Kázali mi sečku rezat, nedali mi večere.

Moja pani večeraťa, nech si sečku nareže.

ZOŠKOLY

Zuzka stojí pri mape a hľadá Banskú Bystricu. Dho ju hľadá. Hľadá až kdesi pri Prahe. Napokon si pomyslí: Kde len tá Banská Bystrica môže byť, ved ešte včera tu bola! (jb)

Objavil Martin Mojžiš,
Bratislava

LOVCI PERÁĽ LOVCI PERÁĽ LOVCI PERÁĽ LOVCI

„Kolko je polovica z piatich?“
„Práv polovica sú tri, druhá dve.“

„Ale, mám málo farby, tak chcem plot dokončiť skôr, než sa mi minie.“

DRUHÝ

detektívny príbeh Slniečka

/ Zločinec
prichádza o polnoci /

Od istého času šarapatil v zubnej ambulancii čudný zlodej: každú noc, nevedno ako, dostał sa dnu a ukradol vždy jeden-jediný umelý zub. Lekári začínali dvere na desať zámok plus poplašné zariadenie, no darmo. Neznámeho zločinca to nepomýlio. ● Nakoniec prizvali doktori na pomoc sláv-

čil, vytiahol revolver, zažal svetlo. V miestnosti nebolo nikoho. A umelý zub zmizol. Nitka, na ktorej bol priviazaný, sa strácalala v malej dierke v kúte miestnosti. ● Ráno povedal detektív lekárom: „Zločinec preťahuje zuby touto dierou. Treba nájsť koniec nitky. Kde bude koniec, tam bude zub, tam bude aj zločinec.“ ● Zrútili teda stenu, aj pol-

neho detektíva Cinkvajs. Vypočul ich, všetko po-prezeral, a keď prišla noc, urobil takýto pokus: na jeden koniec dlhej nitky priviazał umelý zub, na druhý — svoju vlastnú ruku. Potom si sadol do zubařského kresla a pokojne zaspal. ● Okolo polnoci pocítil, že ktosi šklbol nitkou. Detektív vysko-

domu, až došli po nitke — do pivnice. To, čo ich tam čakalo, naozaj nikto nečakal: na starej debne bola tam pod obľôčikom myšacia zuboopravovňa aj s myšacím zubárom! ● Tak detektív Cinkvajs odhalil neľahký prípad. A pivničnú myšaciu zuboopravovňu rozohnal po všetkých okolitých dierach.

Slniečko

MESAČNÍK PRE DETI

vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež, kolektívny člen Matice slovenskej. Adresa redakcie: Bratislava, Nám. SNP 11, tel. 582-41-49. Vedúca redaktorka Mária Ďuričková-Masaryková, redaktorka Hana Suchá. Výtvarný redaktor Miroslav Cičík, grafická úprava Lubomír Krátky. Tlačia Polygrafické závody, n. p., závod 1, Bratislava, Dukelská 4/c. Rozšíruje Poštová novinová služba, informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma každá pošta i doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs.